

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЦИБУЛЯК ДАРИНА СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:
В. о. завідувачки кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
« _____ » _____ 2025 р.

Глобальні економічні наслідки торговельної війни між США та Китаєм

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Уляна БРАТЧУК, ст. викладач кафедри
міжнародних економічних відносин,
доктор філософії

Підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Цибуляк Д. С. Глобальні економічні наслідки торговельної війни між США та Китаєм. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини, освітня програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2025.

У роботі розкрито суть торговельних війн як інструменту зовнішньоекономічної політики держав. Проаналізовано торговельний конфлікт між США та Китаєм, його причини, перебіг і економічні наслідки. Окрема увага приділена впливу на глобальні ланцюги постачання, ролі транснаціональних корпорацій і можливостям для України в умовах посилення світової економічної конкуренції.

Ключові слова: торговельна війна, США, Китай, світова економіка, міжнародна торгівля, Україна.

61 с., 7 табл., 6 рис., бібліограф.: 42 найм.

ABSTRACT

Tsybuliak D. Global Economic Consequences of the Trade War Between the USA and China. Specialty 292 International Economic Relations, Educational Program "International Business. Business translation". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The work reveals the essence of trade wars as an instrument of foreign economic policy of states. The study focuses on the trade conflict between the USA and China, its origins, development, and economic consequences. Special attention is paid to the impact on global supply chains, the role of transnational corporations, and the potential challenges and opportunities for Ukraine in the context of growing global economic competition.

Keywords: trade war, USA, China, global economy, international trade, Ukraine.

61 p., 7 tables, 6 figures, bibliography: 42 references.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	7
1.1 Торговельні війни як механізм реалізації економічної політики держав	7
1.2 Основні економічні індикатори впливу торгових конфліктів	10
1.3 Міжнародно-правове регулювання торговельних суперечок	13
РОЗДІЛ 2 ТОРГОВЕЛЬНЕ ПРОТИСТОЯННЯ США І КИТАЮ: ПРИЧИНИ, ЕТАПИ ТА ВНУТРІШНІ НАСЛІДКИ	18
2.1 Основні раунди тарифного протистояння: хронологія подій.....	18
2.2 Вплив торговельної війни на економіку США та Китаю	28
2.3 Роль транснаціональних корпорацій та інституційних чинників у конфлікті ..	34
РОЗДІЛ 3 ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ НАПРУГИ	41
3.1 Торговельна війна та її вплив на глобальні ланцюги постачання	41
3.2 Економічні наслідки торговельних війн для країн, що розвиваються	44
3.3 Можливості та виклики для України у нових умовах світової конкуренції.....	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена тим, що ці дві держави наразі є ключовими гравцями на світовій економічній арені. Їхні взаємовідносини — як співпраця, так і конфлікти — мають безпосередній вплив на економічну стабільність та розвиток інших країн. Сучасна динаміка світової економіки демонструє, що посилення економічної могутності США і Китаю зумовлює ширше охоплення їхнього впливу, який уже виходить за межі двосторонніх торговельних і інвестиційних відносин, формуючи нові тенденції у глобальних економічних процесах. У перспективі саме ці країни здатні задавати вектор розвитку міжнародних економічних відносин.

Попри стрімке економічне зростання Сполучених Штатів та Китаю, паралельно загострюється і конфлікт між ними в економічній площині. Це протистояння спричиняє низку негативних явищ: порушення принципів вільного ринку, формування умов недосконалої конкуренції на міжнародному рівні, загострення суперечностей щодо справедливості торговельних практик, дисбалансу у зовнішньоекономічному обміні, питань інтелектуальної власності, а також доступу до ресурсних, інвестиційних і технологічних ринків. Наприклад, Сполучені Штати систематично підвищують мита на китайські товари, що провокує дзеркальні заходи з боку Китаю. Це породжує складнощі у торгівлі, зростання бар'єрів, втрату впевненості бізнес-середовища та зниження довіри на міжнародному рівні.

Наслідки цієї торговельної війни відчутні у глобальному контексті — скорочення обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій зумовлює падіння виробництва, підвищення цін і поглиблення нестабільності у світовій економіці. Крім економічного, конфлікт має й виражений геополітичний вимір, адже США та Китай є стратегічними гравцями у глобальному господарському просторі. Їхнє

суперництво посилює нестабільність у міжнародних відносинах і здатне змінити розстановку сил у світі.

Проблематику цього протистояння активно вивчали іноземні дослідники, зокрема М. Аміті, Е. Бекерс, А. Буге, Дж. Веллі, К. Гамільтон, Р. Гіллберрі, Д. Лаборд.

Серед праць, що висвітлюють глобальні економічні наслідки конфлікту між США і Китаєм, варто відзначити також дослідження С. Цзинпіна, Ц. Шаньхуа та Л. Цзяньхуа, які мають значний прикладний характер.

Вітчизняні науковці, серед яких Е. Асланова, О. Іващенко, Л. Побоченко, також зробили вагомий внесок у вивчення цього питання. У своїх роботах вони аналізували різні аспекти економічного протистояння США і Китаю, його вплив на світову торгівлю, економіку окремих держав, геополітичну ситуацію та стратегії реагування, що стало теоретичною базою для подальших досліджень у цій сфері.

Метою кваліфікаційної роботи є виявлення впливу торговельного протистояння між двома провідними світовими економіками — Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою — на глобальну економічну систему. Особлива увага приділяється змінам у міжнародній торгівлі, динаміці руху інвестицій, впливу на регіональну та світову стабільність, а також на процеси формування нових геополітичних зон впливу.

Відповідно до поставленої мети, в межах дослідження були сформульовані такі основні завдання:

- розкрити сутність торговельних війн як інструменту реалізації зовнішньоекономічної політики держав;
- проаналізувати торговельні конфлікти в контексті економічного протистояння між державами та їх ролі у глобальній конкуренції;
- охарактеризувати основні індикатори економічного впливу торговельних суперечок;
- розглянути міжнародно-правові механізми регулювання торговельних спорів;

- дослідити причини, хронологію та етапи загострення торговельного конфлікту між США і КНР;
- проаналізувати наслідки тарифного протистояння для економік США та Китаю;
- з'ясувати роль транснаціональних корпорацій та інституційних чинників у розвитку торговельного конфлікту;
- оцінити вплив торговельної війни на глобальні ланцюги постачання;
- дослідити економічні наслідки для країн, що розвиваються, у контексті конфлікту;
- визначити можливості й ризики для України в умовах загострення світової економічної конкуренції.

Об'єктом дослідження є глобальні торговельні війни та їх економічні наслідки.

Предметом дослідження є вплив економічного протистояння між США і Китаєм на світову економіку та міжнародні економічні відносини.

Теоретико-методологічною базою кваліфікаційної роботи є наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо дослідження питань торговельної війни між США і Китаєм.

В процесі проведення дослідження використовувались теоретичні та емпіричні **методи** аналізу. Використано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, історичний і логічний підходи, а також каузальний метод. Серед емпіричних методів застосовано статистичний аналіз, графічне моделювання, класифікацію, метод експертних оцінок та рейтингування.

Кваліфікаційна бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 42 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІЙН У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1 Торговельні війни як механізм реалізації економічної політики держав

Світові торговельні війни тісно пов'язані з міжнародним товарообміном, який є ключовим елементом міжнародних економічних відносин. Однак, окрім традиційної функції обміну товарами та послугами, світовий обмін може слугувати інструментом політичного та економічного впливу. У випадках, коли одна держава вважає зовнішньоекономічну політику іншої країни несприятливою для своїх національних інтересів і вживає відповідних заходів у відповідь, виникає торговельна війна.

Торговельна війна — це сукупність економічних, правових, адміністративних та інших дій, спрямованих проти економічної системи іншого суб'єкта міжнародної торгівлі [1]. Залежно від стратегічних пріоритетів, економічна війна може мати як наступальний, так і оборонний характер. У першому випадку вона спрямована на активне просування на зовнішні ринки, тоді як у другому — головна мета полягає у захисті внутрішньої економіки від зовнішнього тиску або небажаних впливів.

Ключовим завданням економічного протистояння, як правило, є захист національних інтересів і посилення власних позицій у глобальній торговельній системі. Наприклад, одним із головних мотивів торговельної війни США проти Китаю стало прагнення скоротити торговельний дефіцит і збільшити обсяги експорту американської продукції до китайського ринку. У свою чергу, Китайська Народна Республіка активно використовує широкий арсенал економічних інструментів — від субсидій до регуляторних бар'єрів — з метою підтримки національного виробника та закріплення своїх позицій у світовій економіці. У низці

випадків, зокрема у відносинах з росією чи Європейським Союзом, економічні заходи виконують не лише господарську, а й політичну функцію.

Водночас економічні труднощі та соціальні протести, які найсильніше позначаються на звичайному населенні, мають прямі наслідки як для міжнародних відносин, так і для глобальної економічної стабільності [2]. У результаті таких процесів зростає ризик уповільнення світової торгівлі, поглиблення інфляційних процесів та загального зниження темпів економічного зростання у світі.

Таким чином, для забезпечення стабільності глобальної економіки надзвичайно важливо підтримувати пропорційний баланс між захистом національних інтересів і збереженням вільної торгівлі. Нещодавні торгові суперечки, в яких брали участь провідні члени СОТ, демонструють дилему між свободою від регулювання та протекціонізмом. Створення зон вільної торгівлі та митних союзів не має істотного впливу на фундаментальний устрій світової економіки. Об'єднання країн в економічні союзи може не мати успіху в реалізації концепцій вільної торгівлі, а натомість призвести до капітуляції перед принципами протекціонізму [3].

Протистояння між принципами вільної торгівлі та протекціонізму не зникає, а, навпаки, трансформується, набуваючи нових форм у сучасній міжнародній торговельній взаємодії, причини торговельних війн наведено в таблиці 1.1. Останні загострення торговельних конфліктів, до яких залучені навіть країни-члени Світової організації торгівлі, свідчать про зміну характеру глобальної торговельної політики. Варто враховувати, що такі суперечки мають як негативні, так і потенційно позитивні наслідки. З одного боку, вони здатні стимулювати економічну активність, посилювати внутрішнє виробництво та підвищувати конкурентоспроможність країн. З іншого — провокують скорочення міжнародного товарообігу, уповільнення темпів світового економічного зростання та загострення міжнародної політичної напруженості [4].

Загальною теоретичною основою торгових війн є ідея збереження національних прерогатив. Країни можуть вжити заходів, які дозволять їм захистити свою власну промисловість від іноземного імпорту та збільшити виробництво для внутрішнього розповсюдження. Однак цей тип заходів може призвести до реакції з боку інших країн, що може призвести до відповідної політики щодо торгівлі, що збільшує потенціал для торгової війни [5].

Таблиця 1.1 – Аналіз причини виникнення світових торговельних війн між країнами

Учасники	Причини
США - ЄС	Прямий та прихований протекціонізм
	Нав'язування власних стандартів
	Порушення правил режиму найбільшого сприяння
	Зловживання дозволеними СОТ антидемпінговими засобами
США - Китай	Штучне завищення курсу юаня
	Обмеження експорту
	Нелегальний китайський експорт
Китай - ЄС	Нав'язування Китаю власних стандартів
	Маніпуляції тарифами на експорт
Росія – інші країни	Прямий та прихований протекціонізм
	Зловживання фітосанітарними нормами
	Використання економічної залежності інших країн, для досягнення політичних цілей

Джерело: складено автором на основі [6].

Як зазначено в таблиці 1.1, причини глобальних торгових суперечок між країнами були визнані. Загалом протекціонізм часто виступає ключовим фактором, що провокує виникнення міжнародних торговельних суперечок між країнами. Серед інших причин можна виділити порушення принципу найбільшого сприяння, зловживання антидемпінговими заходами, штучне коригування валютного курсу, запровадження експортних заборон і маніпулювання експортними митами.

Найяскравішим прикладом сучасної торговельної війни є конфлікт між США та Китаєм, що розпочався у 2018 році. Тоді США ввели мита на низку китайських товарів, зокрема на продукцію зі сталі та алюмінію, електроніку й текстиль, що дало старт масштабному економічному протистоянню між двома найбільшими

економіками світу. У відповідь на запровадження мит з боку Сполучених Штатів Америки, Китай увів відповідні заходи у вигляді мит на низку американських товарів, серед яких особливе місце посідають соя та транспортні засоби. Торговельне протистояння між двома найбільшими економіками світу мало відчутний вплив на глобальну економіку та міжнародну торгівлю. Зокрема, наслідками цього конфлікту стали зростання споживчих цін та скорочення обсягів торгівельних операцій [6,7].

Водночас торговельні суперечки можуть мати й конструктивний ефект, оскільки за певних умов вони сприяють захисту економічного суверенітету держави та можуть стимулювати її економічне зростання.

1.2 Основні економічні індикатори впливу торгових конфліктів

Представники класичної економічної школи загалом дотримуються песимістичних оцінок щодо торговельних війн, вважаючи, що такі конфлікти призводять до зниження загального рівня добробуту в усіх країнах, які беруть у них участь.

Водночас у межах окремих економічних теорій застосування торговельних війн може знаходити певне теоретичне обґрунтування, методи сучасної торгівельної війни зображено в таблиці 1.2. Зокрема, інституційний підхід акцентує увагу на ролі правових, організаційних та нормативних чинників, що регулюють економічну взаємодію між державами. У випадку, коли одна зі сторін розглядає дії свого торговельного партнера як порушення міжнародних угод або як використання недобросовісних інструментів задля одержання односторонніх переваг, це може слугувати підставою для вжиття економічних контрзаходів. Таким чином, торговельне протистояння розглядається як спосіб відновлення балансу у відносинах, а також як інструмент захисту внутрішніх виробників від недобросовісної конкуренції чи демпінгової політики [8].

Інший підхід — кейнсіанський — трактує торговельні війни як можливий інструмент державного втручання у випадках диспропорцій між виробництвом і попитом. У ситуаціях, коли надмірний імпорт стримує розвиток національного виробництва, держава може вдатися до тимчасових обмежень, аби стимулювати внутрішню зайнятість і відновити економічне зростання. Згідно з цим підходом, обмеження зовнішньої торгівлі можуть бути частиною загальної економічної стратегії, спрямованої на посилення внутрішнього ринку й збільшення попиту на національні товари.

Незважаючи на те, що ці дві ідеї не мають прямого зв'язку одна з одною, їх асоціації сприяє глобальна торгова війна. Наприклад, якщо країни надто залежать від зовнішньої торгівлі, може виникнути ситуація, коли вони виробляють товари для власного споживання, а потім створюють колективну автономію, щоб мати доступ до необхідних ресурсів і продуктів [9].

Таблиця 1.2 - Методи сучасної торговельної війни

№	Назва методу	Характеристика
1	Тарифи та мита	Запровадження високих податків на імпортні товари для зменшення їхньої привабливості на внутрішньому ринку та підтримки національного виробника.
2	Квоти	Обмеження обсягу імпорту певних товарів для зменшення конкуренції та стимулювання розвитку місцевої економіки.
3	Санкції	Введення заборон на торговельні операції, інвестиції та інші економічні відносини з окремими країнами, що порушують міжнародні норми.
4	Кібератаки та економічне шпигунство	Використання кіберзасобів для отримання інформації про економічні плани, інновації та технології інших держав.
5	Обмеження експорту	Заборона або скорочення експорту товарів для захисту внутрішнього ринку та розвитку власного виробництва.
6	Валютні операції	Навмисна зміна курсу національної валюти для здешевлення експорту та посилення позицій на світових ринках.
7	Державна підтримка виробництва	Надання допомоги національним компаніям через субсидії, пільгові кредити чи інші стимули для підвищення їхньої конкурентоспроможності.
8	Регулювання доступу до ринку	Установлення додаткових вимог і правил, що обмежують діяльність іноземних компаній та сприяють розвитку місцевого бізнесу.

Джерело: складено автором на основі [7].

Підвищення тарифів – США та Китай історично застосовували мита на імпорتنі товари один одного. Наприклад, США запровадили мита на велику кількість китайських товарів, включаючи електроніку, сталеві труби, пластикові вироби тощо, вартість яких оцінюється в 250 мільярдів доларів. Китай також відповів на ці дії підвищенням тарифів на американський експорт, такий як соєві боби, кукурудза та інші продукти харчування.

Одним із прикладів тарифного регулювання є встановлення Європейським Союзом обмеження на імпорт м'яса птиці з Бразилії — не більше 460 тисяч тонн на рік. Такий крок робить вартість імпоротної продукції неконкурентною, що, відповідно, стимулює споживання продукції місцевого виробництва. Іншим прикладом нетарифного обмеження є вимога уряду Індії, згідно з якою щонайменше 30% усієї електроніки, що реалізується на внутрішньому ринку, має бути вироблена всередині країни. Така політика обмежує попит на імпортну техніку і водночас стимулює розвиток національного виробництва у сфері високих технологій.

У сучасному світі торговельні конфлікти не обмежуються лише економічними інструментами. Наприклад, Росія була звинувачена у здійсненні кібератак, спрямованих на вплив на вибори у США у 2016 році. Хоча ці дії мають переважно політичний характер, у певних випадках їх можна розглядати як інструмент тиску в торговельних суперечках, оскільки вони дозволяють отримати доступ до стратегічної інформації [9,10].

Японія, у свою чергу, застосувала заборону на експорт критично важливих компонентів для виробництва електроніки до Південної Кореї. Це обмеження призвело до скорочення обсягів виробництва в технологічному секторі цієї країни, що свідчить про ефективність подібних заходів у впливі на конкурентів [10].

Санкції як ще один інструмент торговельного впливу застосовуються у випадках порушення країнами міжнародних норм або виявів недобросовісної конкуренції. Так, Сполучені Штати запровадили санкції проти Росії відповідно до

закону про протидію агресії 2014 року. Ці заходи охоплювали банківський сектор, енергетику та низку ключових організацій, пов'язаних із державними структурами.

Розробка нових джерел постачання: якщо країна залежить від закупівлі товарів із певної країни, вона може захотіти вивчити альтернативні джерела постачання. Наприклад, Японія намагається відмовитися від імпорту російського газу, замінивши його американським чи австралійським.

1.3 Міжнародно-правове регулювання торговельних суперечок

Міжнародні торговельні суперечки зазвичай виникають у відповідь на спроби країн захистити свої внутрішні ринки від надмірного імпорту шляхом запровадження тарифів, технічних регламентів або інших обмежень. Такі заходи, з одного боку, можуть стимулювати розвиток національного виробництва й зменшити залежність від зовнішніх постачальників. З іншого боку, вони часто стають каталізатором конфліктів між державами, особливо якщо обмеження вважаються несправедливими чи дискримінаційними.

У той самий час торговельні суперечки можуть негативно позначитися на загальному стані міждержавних відносин. Партнери по торгівлі, що опиняються по різні боки конфлікту, часто починають сприймати один одного як джерело загрози або недобросовісного конкурента. Це призводить до втрати довіри, що, своєю чергою, ускладнює співпрацю в інших важливих сферах — зокрема в науці, інноваціях, енергетиці та інформаційному обміні. Такий розрив у взаємодії може мати довготривалі наслідки, виходячи далеко за межі економіки [12].

У таких випадках сторони зазвичай розпочинають переговори з метою врегулювання конфлікту. Успішні приклади такого підходу існують: зокрема, у 2018 році Європейський Союз і Китай дійшли згоди щодо спільного розслідування демпінгу китайських сонячних панелей на європейському ринку. Коли ж дипломатичний діалог не дає результату, сторони вдаються до офіційних

механізмів вирішення спорів. Світова організація торгівлі (СОТ) надає ефективний інструментарій у вигляді незалежної групи експертів, які розглядають аргументи обох сторін і ухвалюють рішення, що є обов'язковим для виконання. Один із таких прикладів — суперечка між США і Китаєм щодо державних субсидій сільськогосподарському сектору, яку СОТ у 2019 році вирішила на користь Сполучених Штатів [13].

Однією з важливих цілей торговельних угод є зниження або повне усунення тарифних бар'єрів. Такий підхід сприяє формуванню рівних умов конкуренції, покращує доступ до нових ринків і відкриває більше можливостей для бізнесу. Одним із прикладів ефективної міжнародної торговельної співпраці є Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), у межах якої було скасовано більшість митних обмежень між Сполученими Штатами Америки, Канадою та Мексикою.

Наслідком цього стало суттєве пожвавлення торговельної активності в північноамериканському регіоні. Крім того, важливою складовою сучасних міжнародних торговельних угод є регулювання та захист прав інтелектуальної власності. Це питання часто стає джерелом суперечок, оскільки порушення прав авторів, винахідників або компаній негативно впливає на темпи інноваційного розвитку. У цьому контексті особливе значення має Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), що функціонує в рамках Світової організації торгівлі. Цей документ передбачає конкретні механізми забезпечення захисту інтелектуальної власності та сприяє створенню прозорої й передбачуваної системи правового регулювання у цій сфері на глобальному рівні [14].

Найкращий варіант: найефективніший спосіб вирішення суперечок щодо торгівлі та сприяння чесній конкуренції полягає в поєднанні потужних механізмів вирішення суперечок, посередництва та переговорів, а також усунення або зниження тарифів і нетарифних бар'єрів. Комплексна угода про торгівлю, яка включає ці компоненти, сприяє ефективному вирішенню суперечок, гарантує чесну

конкуренцію між державами. Включення положень щодо захисту інтелектуальної власності збільшує рівень справедливості, це заохочує інновації та творчість, методи вирішення торговельних війн висвітлено в таблиці 1.3.

Торговельні угоди мають вирішальне значення для збалансованої міжнародної торгівлі, вони служать механізмом вирішення конфліктів і сприяння чесній конкуренції [15].

Таблиця 1.3 - Методи вирішення торговельних суперечок

Типи регулювання	Опис	Приклад
Переговори	Переговори між сторонами для досягнення взаємоприйнятного рішення.	Угода між ЄС і Китаєм щодо демпінгу китайських сонячних панелей в ЄС (2018 рік).
Механізми врегулювання суперечок	СОТ має систему вирішення спорів, яка включає групу експертів для вислуховування аргументів сторін і прийняття обов'язкових рішень.	Рішення СОТ у справі щодо китайських субсидій виробникам зерна (2019 рік).
Двосторонні угоди	Угоди між двома країнами для вирішення суперечок, які включають правила торгівлі та інвестицій.	Угоди між двома країнами, що визначають механізм вирішення суперечок, наприклад, США та Мексика.
Зменшення та скасування тарифів	Торгові угоди часто знижують або скасовують тарифи на товари, сприяючи чесній конкуренції і зменшенню торговельних бар'єрів.	НАФТА: скасування тарифів на більшість товарів між США, Канадою та Мексикою, що призвело до зростання торгівлі.
Захист інтелектуальної власності	Угоди регулюють стандарти для захисту прав інтелектуальної власності, сприяючи винагороді новаторів і запобігаючи недобросовісній конкуренції.	Угода ТРІПС СОТ щодо захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні.
Найкращий варіант	Посвідчення механізмів врегулювання суперечок, посередництва, переговорів, зниження тарифів і захисту інтелектуальної власності для ефективного вирішення суперечок.	Успішні торгові угоди, що включають всі ці елементи, створюють рівні умови для взаємовигідної торгівлі та зростання.

Джерело: складено автором на основі [16]

Таблиця 1.3 демонструє основні методи вирішення торговельних суперечок, що сприяють чесній конкуренції та стабільному розвитку міжнародної торгівлі. Кожен з підходів — переговори, механізми врегулювання суперечок, двосторонні угоди, зменшення тарифів і захист інтелектуальної власності — має свої переваги та може бути застосований в залежності від ситуації. Комбінування цих методів забезпечує ефективність і справедливість в торгівлі, сприяючи зниженню напруги між країнами і створенню рівних умов для міжнародної економічної співпраці.

Висновки до розділу 1

Під час дослідження теоретико-методологічних засад торговельних воєн було виявлено, що це складне та багатогранне явище, яке включає не лише економічні, а й політичні та геополітичні компоненти. У процесі змагання за збереження або посилення власних економічних позицій держави нерідко вдаються до обмежувальних заходів у сфері зовнішньої торгівлі.

Серед таких інструментів найпоширенішими є мита, квоти, санкції та інші регуляторні механізми, спрямовані на обмеження імпорту та підтримку національного виробника. Подібні дії, як правило, викликають відповідні кроки з боку торговельних партнерів і можуть призводити до затяжних торговельних конфліктів. Історичний досвід свідчить, що торговельні протистояння були притаманні різним етапам розвитку світової економіки. Проте в умовах сучасної глобалізованої економіки вони набувають нових форм.

Зокрема, держави дедалі частіше вдаються не лише до класичних митних бар'єрів, а й до технологічних обмежень, встановлення контролю над доступом до стратегічно важливих ресурсів або ключових логістичних ланцюгів. У цьому контексті зовнішня торгівля все частіше розглядається не лише як інструмент економічного розвитку, а й як засіб впливу в геополітичному вимірі. Таким чином,

економічна конкуренція поступово трансформується у геоекономічне протистояння.

Теоретичні підходи до аналізу торговельних війн є різноманітними. Зокрема, меркантилізм наголошує на необхідності накопичення національного багатства через активне втручання держави в зовнішню торгівлю; класична економіка, навпаки, відстоює ідеї вільного ринку та вільної торгівлі; тоді як сучасні інституційні та геоекономічні концепції акцентують увагу на взаємозалежності країн, стратегічних інтересах та ролі інституцій у формуванні торговельної політики.

Кожен із цих підходів сприяє розкриттю фундаментальної мети та цілей торговельних конфліктів певним чином. Як наслідок, розуміння теоретичних основ торговельної війни має вирішальне значення для розробки ефективної зовнішньоекономічної політики держави та збереження її економічної стабільності в умовах глобальних небезпек.

РОЗДІЛ 2

ТОРГОВЕЛЬНЕ ПРОТИСТОЯННЯ США І КИТАЮ: ПРИЧИНИ, ЕТАПИ ТА ВНУТРІШНІ НАСЛІДКИ

2.1 Основні раунди тарифного протистояння: хронологія подій

Конфлікт між тарифними ставками США і Китаю почався в 2018 році, він вважається одним з найбільших розбіжностей між 21 століттям і Сполученими Штатами. Ця суперечка перетворилася на тривалу торговельну війну, яка включає численні цикли взаємних мит, які суттєво вплинули на глобальні ланцюжки поставок, міжнародну торгівлю та економічну стабільність на макрорівні.

22 березня 2018 року- Адміністрація Трампа оголошує про масштабні тарифи на китайський імпорт на суму щонайменше 50 млрд. дол. у відповідь на те, що Білий дім звинувачує у крадіжці Китаєм американських технологій та інтелектуальної власності. Після запровадження тарифів на імпорт стали та алюмінію, ці заходи стосуються таких товарів, як одяг, взуття та електроніка, та обмежують деякі китайські інвестиції у Сполучені Штати.

6 липня 2018 року - Адміністрація Трампа запроваджує нові тарифи на китайські товари на загальну суму 34 млрд. дол.. Понад вісімсот китайських товарів у промисловому та транспортному секторах, а також такі товари, як телевізори та медичне обладнання, зіткнулися з 25-% імпортним митом. Китай у відповідь вводить власні тарифи на понад п'ятсот американських товарів. Заходи, також вартістю близько 34 млрд. дол., спрямовані на такі товари, як яловичина, молочні продукти, морепродукти та соєві боби.

4 жовтня 2018 року - Віце-президент США Майк Пенс виголосив промову, яка стала найчіткішим висловленням політики адміністрації Трампа щодо Китаю та значним посиленням позиції Сполучених Штатів. Пенс заявив, що Сполучені Штати надаватимуть пріоритет конкуренції над співпрацею,

використовуючи тарифи для боротьби з «економічною агресією». Він також засуджує те, що він називає зростаючою військовою агресією Китаю, особливо в Південнокитайському морі, критикує посилення цензури та релігійних переслідувань з боку китайського уряду та звинувачує Китай у крадіжці американської інтелектуальної власності та втручанні у вибори в США [17].

1 грудня 2018 року - У Канаді заарештували керівника Huawei Мен Ваньчжоу, фінансового директора китайської телекомунікаційної та електронної компанії Huawei, заарештували в Канаді на запит Сполучених Штатів. Міністерство юстиції США звинувачує Huawei та Мен у порушенні торговельних санкцій проти Ірану та вчиненні шахрайства, і вимагає її екстрадиції. У відповідь Китай затримав двох громадян Канади, яких посадовці звинувачують у підриві національної безпеки Китаю. Назвавши арешт Мен «серйозним політичним інцидентом», китайські чиновники вимагають її негайного звільнення

6 березня 2019 року - На тлі судового розгляду проти Менг, Huawei подає окремий позов проти Сполучених Штатів за заборону федеральним агентствам США використовувати обладнання телекомунікаційного гіганта. У боротьбі з Пекіном за технологічну перевагу адміністрація Трампа розпочинає агресивну кампанію, застерігаючи інші країни не використовувати обладнання Huawei для побудови мереж 5G, стверджуючи, що китайський уряд може використовувати компанію для шпигунства.

10 травня 2019 року - Після провалу торговельних переговорів адміністрація Трампа підвищує тарифи з 10 % до 25 % на китайські товари вартістю 200 мільярдів доларів. Китай у відповідь оголошує про плани підвищення тарифів на американські товари вартістю 60 мільярдів доларів. Президент Трамп вважає, що високі витрати, пов'язані з тарифами, змусять Китай укласти угоду, вигідну для Сполучених Штатів, тоді як Міністерство закордонних справ Китаю заявляє, що Сполучені Штати мають «надмірні очікування».

5 серпня 2019 року - Після того, як центральний банк Китаю дозволив юаню значно ослабнути, адміністрація Трампа визнає Китай валютним маніпулятором . Це позначення, застосоване до Китаю вперше з 1994 року, має переважно символічне значення, але воно з'явилося менш ніж через тиждень після того, як Трамп оголосив про підвищення тарифів на товари на суму 300 мільярдів доларів. Це означає, що все, що Сполучені Штати імпортують з Китаю, тепер стягується податками. Пекін попереджає, що це позначення « спричинить потрясіння на фінансових ринках ».

27 листопада 2019 року - Президент Трамп підписує «Закон про права людини» та демократію в Гонконзі після того, як його схвалили в Конгресі США переважною більшістю голосів. Законодавство уповноважує Сполучені Штати застосовувати санкції до осіб, відповідальних за порушення прав людини в Гонконзі. Воно також вимагає від американських чиновників щороку оцінювати, чи користується Гонконг «високим ступенем автономії» від Пекіна

15 січня 2020 року - Президент Трамп і віце-прем'єр Китаю Лю Хе підписали угоду, що стало проривом у майже дворічній торговельній війні між двома найбільшими економіками світу. Угода послаблює деякі тарифи США на китайський імпорт і зобов'язує Китай придбати додаткові американські товари, включаючи сільськогосподарську продукцію та автомобілі, на суму 200 мільярдів доларів протягом двох років. Китай також зобов'язується забезпечувати захист інтелектуальної власності.

31 січня 2020 року - Адміністрація Трампа забороняє всім негромадянам США , які нещодавно відвідали материковий Китай, в'їзд до Сполучених Штатів через спалах нового коронавірусу , про який вперше повідомили в китайському місті Ухань. До березня Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визнає спалах пандемією після того, як він поширився на понад сто країн. Провідні посадовці як у Китаї, так і в Сполучених Штатах звинувачують іншу сторону в пандемії.

18 березня 2020 року - Китайський уряд висилає щонайменше тринадцять журналістів із трьох американських газет — New York Times, Wall Street Journal та Washington Post — термін дії прес-акредитації яких закінчується у 2020 році. Пекін також вимагає, щоб ці видання, а також TIME та Голос Америки, ділилися з урядом інформацією про свою діяльність у Китаї. Міністерство закордонних справ Китаю заявляє, що ці кроки є відповіддю на рішення уряду США, прийняте раніше цього року, обмежити кількість китайських журналістів з п'яти державних ЗМІ у Сполучених Штатах до 100 осіб порівняно зі 160 та визначити ці видання як іноземні місії.

14 липня 2020 року - Через два тижні після того, як Пекін ухвалив новий закон про національну безпеку для Гонконгу, президент Трамп підписав виконавчий указ, який скасовує преференційний торговельний статус міста зі Сполученими Штатами. Він також підписав закон про санкції проти посадовців та підприємств, які підривають свободи та автономію Гонконгу. Китайські чиновники погрожують запровадити відповідні санкції проти фізичних та юридичних осіб США [18].

22 липня 2020 року - Сполучені Штати наказують Китаю закрити своє консульство в Х'юстоні, штат Техас, стверджуючи, що воно було центром шпигунства та крадіжки інтелектуальної власності. Китай засуджує цей наказ і у відповідь закриває консульство США в Ченду.

2020 рік - Державний секретар США Майк Помпео виголосив промову під назвою «Комуністичний Китай та майбутнє вільного світу», яка сигналізує про глибокий зсув у політиці США. Він заявляє, що епоха взаємодії з Комуністичною партією Китаю закінчилася, засуджуючи її недобросовісну торговельну практику, крадіжку інтелектуальної власності, порушення прав людини в Сіньцзяні та Гонконзі, а також агресивні дії у Східно- та Південно-Китайському морях. Він закликає громадян Китаю та демократії в усьому світі чинити тиск на Пекін, щоб той змінив свою поведінку та поважав міжнародний порядок, заснований на правилах.

Листопад 2020 – грудень 2020 - Президент Трамп намагається закріпити свою традицію жорсткої політики щодо Китаю протягом останніх тижнів перебування на посаді. Директор Національної розвідки Джон Реткліфф називає Китай «найбільшою загрозою для Америки сьогодні», тоді як Міністерство торгівлі додає десятки китайських компаній, включаючи найбільшого виробника чіпів у країні, Semiconductor Manufacturing International Corporation (SMIC), до свого чорного списку торгівлі. Державний департамент посилює візові правила для приблизно дев'яноста мільйонів членів Комуністичної партії Китаю. Він також запроваджує санкції проти більшої кількості китайських чиновників, включаючи чотирнадцять членів законодавчого органу Китаю, за зловживання в Гонконзі, Сіньцзяні та інших країнах.

21 січня 2021 року - В останній день перебування Трампа на посаді Помпео заявляє, що Китай вчиняє злочини проти людяності та геноцид щодо уйгурів, мусульманської етнічної групи, переважно з китайського регіону Сіньцзян. Сполучені Штати є першою країною, яка застосовує ці терміни до зловживань, скоєних китайським урядом протягом останніх кількох років. Китайський уряд заперечує факт геноциду. Адміністрація Джо Байдена підтверджує заяву Помпео; до кінця року вона забороняє весь імпорт із Сіньцзяну.

19 березня 2021 року - Перша особиста зустріч між високопосадовцями адміністрації Байдена та китайськими чиновниками в Анкориджі, штат Аляска, відображає глибокі розбіжності між двома сторонами та завершується без спільної заяви. У місяці після зустрічі адміністрація Байдена продовжує деякі політики адміністрації Трампа, хоча й робить більше акценту на координації своїх дій із союзниками. Вона зберігає тарифи на китайський імпорт, запроваджує санкції проти китайських чиновників через політику в Гонконзі та Сіньцзяні, вносить у чорний список десятки китайських компаній та розширює заборону часів Трампа на американські інвестиції в китайські фірми, пов'язані з військовими. У своєму першому виступі перед Конгресом у квітні президент Байден наголошує на

важливості збільшення інвестицій в інфраструктуру та технології США для конкуренції з Китаєм.

14 червня 2021 року - НАТО, яке в останні роки зосереджувалося на стримуванні російської агресії та тероризму, опублікувало комюніке, що розширює фокус альянсу, включивши до нього загрози з боку Китаю, такі як розробка ядерної зброї та військова модернізація. «Заявлені амбіції та наполеглива поведінка Китаю створюють системні виклики для міжнародного порядку, заснованого на правилах, та для сфер, що стосуються безпеки альянсу», – йдеться в заяві. Це перший випадок, коли в комюніке НАТО згадуються загрози з боку Китаю. Ця заява з'явилася на тлі того, як адміністрація Байдена закликає своїх союзників колективно реагувати на дії Китаю.

10 листопада 2021 року - Сполучені Штати та Китай, провідні світові джерела викидів парникових газів, підписали спільну заяву під час кліматичного саміту ООН у Глазго. Вони домовилися активізувати співпрацю у боротьбі зі зміною клімату протягом наступного десятиліття та спільно працювати над збільшенням використання відновлюваних джерел енергії, розробкою нормативно-правової бази та впровадженням таких технологій, як уловлювання вуглецю. Посадовці США та Китаю вітають угоду, а посланець Китаю з питань клімату Се Чженьхуа заявив: «Між Сполученими Штатами та Китаєм більше згоди, ніж розбіжностей» [19].

15 листопада 2021 року - Перша офіційна зустріч лідерів з моменту вступу Байдена на посаду проводиться віртуально та триває понад три години. Подібно до зустрічі на Алясці, лідери озвучують питання давніх розбіжностей: Байден висловив стурбованість щодо порушень прав людини в Пекіні, а Сі заявив, що підтримка США Тайваню схожа на «гру з вогнем». Жодних суттєвих проривів чи заключної спільної заяви не досягнуто, хоча Байден каже, що вони встановлюють «захисні огорожі», щоб уникнути конфлікту, а експерти вважають позитивним кроком сам факт проведення зустрічі.

4 лютого 2022 року - Сполучені Штати запроваджують дипломатичний бойкот Зимових Олімпійських ігор у Пекіні, посилаючись на порушення прав людини китайським урядом у Сіньцзяні та інших регіонах. Кілька інших країн, включаючи Австралію, Канаду та Велику Британію, також відмовляються направляти офіційних осіб на ігри. Китайські чиновники стверджують, що Сполучені Штати намагаються «політизувати спорт, створювати розбіжності та провокувати конфронтацію». Жоден спортсмен публічно не протестує під час Олімпіади, хоча деякі пропускають церемонію відкриття та виступають проти зловживань з боку Китаю після ігор.

18 березня 2022 року - Через кілька днів після того, як офіційні особи США заявили, що Росія звернулася до Китаю з проханням про військову допомогу, Байден провів відеодзвінок із Сі та погрожував «наслідками», якщо Китай надасть матеріальну підтримку. Дзвінок відбувся через кілька тижнів після вторгнення Росії в Україну; протягом цього часу Китай відмовляється засуджувати президента Росії Володимира Путіна за війну та гуманітарну кризу, що виникла внаслідок цього. Китайські дипломати та державні ЗМІ також повторюють російську теорію змови про те, що Сполучені Штати фінансують лабораторії біологічної зброї в Україні. Під час дзвінка Байден викладає санкції та інші зусилля, узгоджені з союзниками, для покарання Росії. Сі критикує санкції, кажучи, що вони «лише змусять людей страждати». Обидва лідери висловлюють підтримку мирним переговорам.

26 травня 2022 року - У довгоочікуваній промові державний секретар Ентоні Блінкен наголошує на важливості зміцнення конкурентоспроможності США щодо Китаю. Він називає Китай «найсерйознішим довгостроковим викликом міжнародному порядку» та протиставляє авторитаризм країни зобов'язанням США щодо просування демократії та прав людини, але також заявляє, що Вашингтон рішуче налаштований уникати конфлікту.

2 серпня 2022 року - Після місяців попереджень китайських чиновників про небажання зміцнювати зв'язки з Тайванем, спікер Палати представників США

Ненсі Пелосі відвідує Тайбей, який, за її словами, має продемонструвати підтримку острова США з боку США. Ця поїздка призводить до того, що Пекін призупиняє переговори між США та Китаєм щодо клімату, перекриває деякі високорівневі військові канали зв'язку та запроваджує санкції проти Пелосі. Китайські військові проводять бойові стрільби, які фактично оточують острів і є набагато масштабнішими, ніж навчання, проведені під час останньої кризи в Тайванській протоці в 1996 році.

7 жовтня 2022 року - Міністерство торгівлі США вводить масштабні обмеження на експорт передових обчислювальних чіпів та супутнього обладнання, вироблених у США, до Китаю. Представники Міністерства торгівлі стверджують, що Китай використовує ці товари для «виробництва передових військових систем» та «порушень прав людини».

14 листопада 2022 року - В Індонезії Байден і Сі вперше за час президентства Байдена зустрілися особисто. Обидва лідери висловлюють бажання послабити двосторонню напруженість і домовилися про відновлення каналів зв'язку, включаючи переговори щодо клімату, які були призупинені місяцями раніше. Байден каже, що Сполучені Штати будуть «активно конкурувати» з Китаєм, але він «не шукає конфлікту». Сі каже, що країнам потрібно «дослідити правильний спосіб порозумітися», згідно з повідомленням китайського міністерства закордонних справ. Протягом тригодинної зустрічі лідери також обговорили війну Росії в Україні. Згідно з повідомленням США, лідери висловили свою незгоду із застосуванням ядерної зброї в Україні, тоді як у китайському повідомленні ядерна зброя не згадується. Байден висловлює стурбованість щодо порушень прав у Сіньцзяні та китайської агресії проти Тайваню, наголошуючи, що політика США щодо острова не змінилася [20].

4 лютого 2023 року - Президент Байден наказав ВПС США збити повітряну кулю, що експлуатується Китаєм, біля південно-східного узбережжя США після того, як представники служби безпеки заявили, що вона шпигувала за

конфіденційними військовими об'єктами. Китай називає повітряну кулю цивільним апаратом для моніторингу погоди, який випадково зайшов у повітряний простір США.

15 листопада 2023 року - Двоє лідерів зустрілися в Сан-Франциско, що стало їхньою першою зустріччю за рік. Байден і Сі обговорили такі теми, як Тайвань, Південнокитайське море та війни в Україні та на Близькому Сході.

Квітень 2024 року - 26 квітня Блінкен вирушив до Шанхаю та Пекіна, щоб зустрітися з високопосадовцями Китаю, включаючи Сі. Блінкен застерігає Китай від підтримки війни росії в Україні та обговорює такі питання, як ракетно-ядерні програми Північної Кореї та війна між Ізраїлем і ХАМАС. Менш ніж через місяць Байден запровадив нові тарифи США на китайські електронні транспортні засоби та інші екологічно чисті товари, основна хронологія торговельної війни викладена в таблиці 2.1.

2 квітня 2025 року - Всього через два місяці після початку своєї другої адміністрації президент Трамп знову загострює торговельну війну, яку він розпочав з Китаєм під час свого першого терміну. Після серії обмінів тарифами, Трамп у квітні оголошує про найбільш масштабне підвищення тарифів для всіх торговельних партнерів США з часів Закону Смута-Хоулі про тарифи 1930 року, відомого тим, що загострив Велику депресію. Після того, як світові ринки різко впали, Трамп оголошує дев'яностоденну паузу для всіх країн, крім Китаю, що запускає черговий каскад тарифних заходів у відповідь з боку обох країн. Станом на 11 квітня тарифи США на всі китайські товари становлять 145 %, тоді як китайські тарифи на всі американські товари – 125 %, на додаток до 15 % тарифу на енергоносії США, 10-% тарифу на сиру нафту та сільськогосподарську техніку, а також 10–15-% тарифу на сільськогосподарську продукцію США [19].

Таблиця 2.1 - Хронологія основних етапів тарифного протистояння між США та Китаєм (2018–2025)

Рік	Події
2018	США запровадили мита на сонячні панелі, пральні машини, сталь і алюміній; Китай відповів симетричними заходами. Обидві сторони обмінялися митами на \$34, \$16 та \$200 млрд (США) і \$34, \$16 та \$60 млрд (Китай). Китай знизив базові тарифи на фармацевтику, споживчі товари, автомобілі, ІТ-продукцію та промислові товари. США підвищили мита на сталь з Туреччини.
2019	Китай тимчасово скасував мита на американські авто. США знизили мита на сонячні панелі та пральні машини, виключили Канаду і Мексику з мит на сталь та алюміній, знизили мита для Туреччини. Збільшено мита США на \$200 млрд імпорту з Китаю (до 25%). Китай відповів на частину американських мит (до \$75 млрд). США запровадили мита на імпорт з ЄС через суперечку щодо Airbus.
2020	США і Китай частково знизили мита, зокрема з 15% до 7.5% (США), та вдвічі — з боку Китаю. США поширили мита на товари, що містять сталь та алюміній. США коригували мита на продукцію з ЄС. Відновлені мита на алюміній з Канади (10%), але невдовзі скасовані. Китай знизив тарифи на ІТ-товари.
2021	Китай і США знизили тарифи: Китай — на сталь, США — на японські товари. США призупинили мита на товари з ЄС та Великої Британії. Китай знову знизив тарифи на ІТ-продукти.
2022	США перевели мита на імпорт сталі та алюмінію з ЄС, Японії, Великої Британії у формат тарифних квот. Китай обнулив тарифи на вугілля та знову знизив мита на ІТ-продукцію.
2023	Китай знизив тарифи на обрані товари, але підвищив на заморожене м'ясо птиці. США скасували мита на пральні машини та знизили мита на сонячні панелі.
2024	Китай оновив тарифи, США знизили мита на сонячні панелі. Запроваджено нові мита на китайські електромобілі.
2025	США масово підвищили мита на китайські товари (включно з вольфрамом, пластинами, полікремнієм), а також на товари з країн із торговельним профіцитом (до 125%). Китай відповів кількома хвилями тарифних заходів — до 84% і більше. Частину товарів з мит виведено.

Джерело: складено автором на основі [19]

Підсумовуючи події, подані в таблиці 2.1 можна стверджувати, що тарифне протистояння між США та Китаєм упродовж 2018–2025 років набуло системного характеру та вийшло далеко за межі звичайного торговельного спору. Воно охоплювало широке коло секторів – від сировинних ресурсів до високотехнологічної продукції – та мало хвилеподібну динаміку: періоди ескалації змінювалися спробами зниження напруженості. Обидві сторони вдавалися не лише до запровадження мит, а й до їх коригування, а також до внутрішніх тарифних

реформ. Хоча на окремих етапах спостерігалось тимчасове пом'якшення обмежень, загальна тенденція свідчить про посилення протекціонізму та зростання ролі торговельних бар'єрів як інструменту економічного впливу.

2.2 Вплив торговельної війни на економіку США та Китаю

США та Китай — це найбільші економіки світу, тому характер їхніх взаємин має велике значення як для них самих, так і для глобальної економіки. У 2023 році ці дві країни разом сформували майже половину світового ВВП і виробництва — 43 % і 48 % відповідно, за даними Світового банку. Китай є одним із головних партнерів США у сфері експорту — третім після Канади та Мексики. У 2024 році американські компанії експортували до Китаю товарів на суму понад 195 мільярдів доларів. Динаміку імпорту товарів між США та Китаєм розміщено у рисунку 2.1.

Хоча торгівельний дефіцит США з Китаєм тоді знизився до найнижчого рівня з 2009 року, він усе ще залишався найвищим серед усіх країн. З боку імпорту, китайські товари займають близько 13,5 % американського ринку — це другий показник після Мексики. Серед основних категорій — електроніка, комп'ютери, батареї, ігрові пристрої та інша технологічна продукція. Крім того, Китай володіє значним обсягом боргових зобов'язань США — близько 760 мільярдів доларів у вигляді казначейських облігацій [24].

Китай є другим за величиною утримувачем державного боргу США після Японії, що підкреслює масштаб його економічної присутності у фінансових справах Сполучених Штатів.

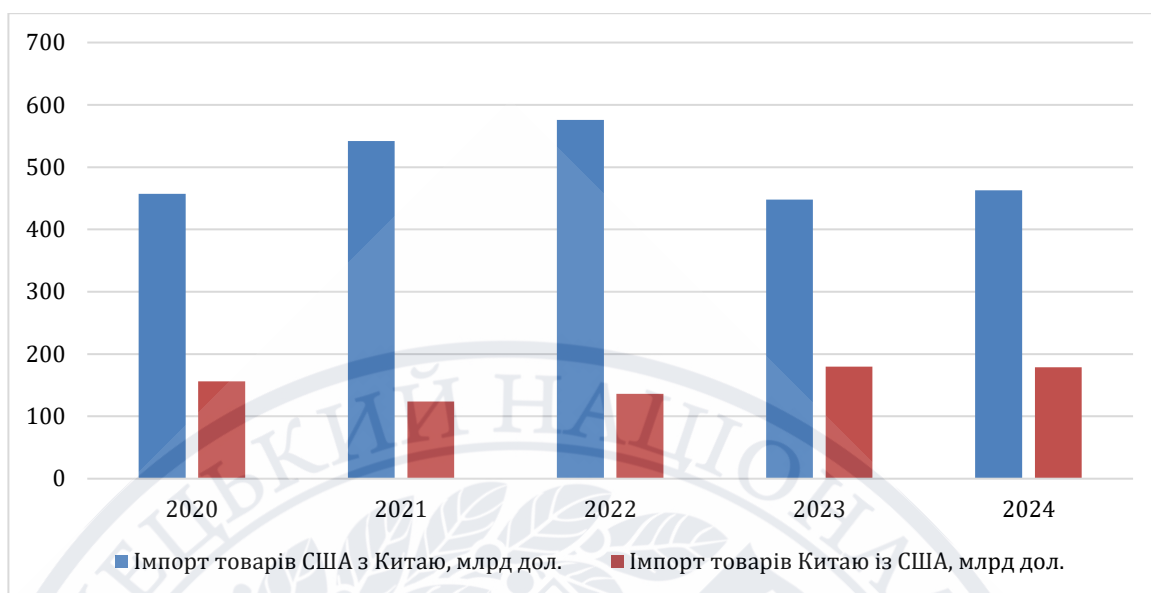

Рис 2.1 - Динаміка імпорту товарів між США та Китаєм у 2020–2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [21]

Графік показує значну різницю у способах торгівлі між США та Китаєм у 2020-2024 роках. Така динаміка свідчить про довгостроковий торговельний дисбаланс між двома економіками, що є однією з причин посилення торговельного конфлікту. Падіння обсягів у третьому кварталі 2023-2024років можна пояснити як наслідками торговельних обмежень, так і змінами глобальних ланцюжків поставок.

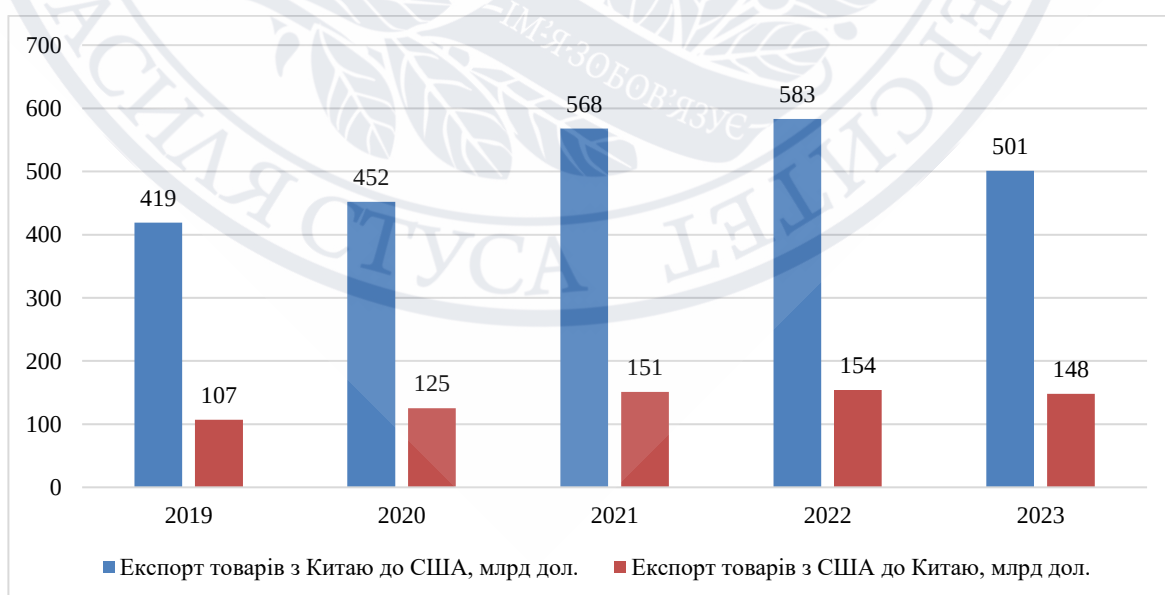

Рис 2.2 - Експортна динаміка між Китаєм і США у 2019–2023 роках

Джерело: складено автором на основі [22]

Аналіз експортної динаміки між Сполученими Штатами Америки та Китаєм у 2019–2023 роках засвідчує наявність сталого дисбалансу в торговельних відносинах між цими країнами. Протягом усього зазначеного періоду обсяг товарів, які Китай експортував до США, значно перевищував обсяг американського експорту до Китаю динаміка зображена на рисунку 2.2. Зокрема, у 2022 році китайський експорт досягнув свого піку — майже 590 мільярдів доларів США, тоді як американський експорт становив приблизно 160 мільярдів. У 2023 році обсяги двосторонньої торгівлі дещо скоротилися, однак співвідношення залишилося незмінно нерівномірним.

Ця асиметрія вказує на глибші структурні розбіжності між економіками: різний ступінь відкритості ринків, відмінності в конкурентоспроможності підприємств, а також наявність бар'єрів щодо доступу до стратегічно важливих секторів. Такий дисбаланс виступає однією з основних причин напруженості у торговельних відносинах між США та Китаєм. Як наслідок, обидві сторони вдаються до заходів протекціоністського характеру — запроваджують мита, квоти, санкції та нетарифні обмеження.

У 2020 році адміністрація Дональда Трампа уклала з Китаєм так звану «угоду першої фази», яка мала на меті часткове врегулювання торгового конфлікту, зокрема шляхом визначення нових умов торгівлі та захисту американських економічних інтересів. Водночас домовленість викликала критику з боку економістів та аналітиків, які вважали її не вигідною для США. У межах цієї угоди Китай зобов'язався збільшити обсяги закупівлі американських товарів на 200 мільярдів доларів, однак ці зобов'язання не були виконані в повному обсязі [24].

Попри зміну адміністрації, основна частина обмежень збереглася. Президент Джо Байден залишив чинними мита на суму близько 360 мільярдів доларів,

запроваджені за часів Трампа, і водночас розширив перелік секторів, до яких було застосовано додаткові обмеження. Зокрема, тарифи на китайські електромобілі були збільшені в чотири рази, а також суттєво підвищено мита на сталь, алюміній і напівпровідники зображено на рисунку 2.3. Окрім цього, було запроваджено нові регуляції, які обмежують доступ США до передових технологій, а також забороняють певні інвестиції американських компаній у китайські проекти, пов'язані з оборонним сектором.

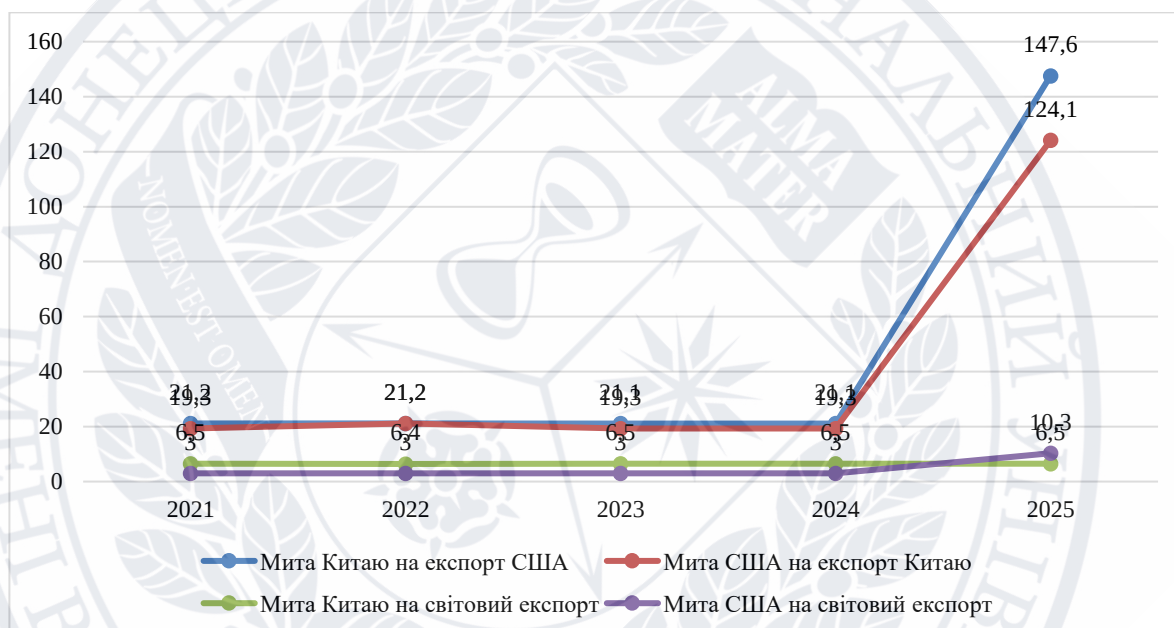

Рис 2.3 - Тарифні ставки США та Китаю

Джерело: складено автором на основі [23]

Графік наочно демонструє стабільний характер тарифної політики США та Китаю упродовж 2021–2024 років, із помірними відмінностями між ставками на двосторонню та глобальну торгівлю. Проте у 2025 році спостерігається різке зростання мит у торгівлі між двома країнами, що свідчить про ескалацію конфлікту до безпрецедентного рівня. Особливо помітним є стрибок тарифів Китаю на американський експорт — до 147,6%, що значно перевищує навіть підвищені ставки США щодо китайських товарів (124,1%).

Хоча торгові відносини були корисними, вони також призвели до деяких проблем для США та інших країн.

Виробництво втрати робочих місць. Дослідження економістів Девіда Автора, Девіда Дорна та Гордона Хансона показало, що витрати, пов'язані зі збільшенням торгівлі з Китаєм, були більшими, ніж витрати, пов'язані зі збільшенням торгівлі з іншими країнами, такими як Японія. Це було викликано швидким зростанням імпорту, великою кількістю низькооплачуваних працівників у Китаї та різноманітністю галузей промисловості. Їхні дослідження показують, що політична поляризація також посилилася в тих регіонах країни, які найбільше постраждали від конкуренції з Китаєм, що, як кажуть, сприяло появі Дональда Трампа та інших популістських політичних сил. У 2024 році такі економісти, як Бред В. Сетсер, який був частиною команди фінансових директорів наприкінці 90-х, назвали зростання популярності китайського експорту, зокрема електромобілів, сонячних панелей та інших «зелених» технологій, «другим китайським шоком» [25].

Національна безпека. Питання національної безпеки дедалі частіше стає ключовим елементом у формуванні зовнішньоекономічної політики США щодо Китаю. Американські посадовці висловлюють занепокоєння з приводу ймовірного використання китайських цифрових технологій для ведення розвідувальної діяльності на території США. Зокрема, побоювання викликають зусилля Китаю з поширення дезінформації, а також потенційний збір персональних даних американських громадян.

У цьому контексті великого резонансу набуло питання щодо діяльності TikTok — соціальної мережі, яка належить китайській компанії ByteDance. Наприкінці першої президентської каденції Дональд Трамп ініціював заборону на використання цього додатку на території США, посиляючись на загрози національній безпеці. У квітні 2024 року президент Джо Байден підписав закон, що зобов'язував ByteDance передати TikTok у власність американського оператора, інакше компанії загрожувало обмеження на діяльність. Китайська сторона

розцінила ці дії як прояв економічного тиску. Компанія TikTok, у свою чергу, заявила, що такі вимоги суперечать Першій поправці до Конституції США, яка гарантує свободу слова. Федеральна влада наполягала на легітимності своїх дій. Остаточне рішення у цьому питанні ухвалив Верховний суд США, який визнав заборону законною. Проте вже у перший день свого нового президентського терміну Дональд Трамп надав компанії 75 днів для зупинення дії мораторію.

Крадіжка інтелектуальної власності. Ще одним ключовим аспектом напруження між США та Китаєм є проблема захисту інтелектуальної власності. Американські урядові органи та бізнес-структури неодноразово звинувачували китайські компанії у незаконному копіюванні технологій, виробництві підробленої продукції, порушенні авторських прав та використанні неліцензійного програмного забезпечення. За оцінками Національного бюро азіатських досліджень (NBR), опублікованими у 2017 році, щорічні економічні втрати від крадіжок інтелектуальної власності, пов'язаних з Китаєм, становили від 225 до 600 мільярдів доларів США [26].

Окреме занепокоєння викликає державна економічна модель Китаю, яка передбачає активне втручання уряду у господарську діяльність. Зокрема, іноземні компанії, що прагнуть працювати на китайському ринку, часто змушені передавати технології в обмін на дозвіл на ведення бізнесу. Хоча китайське законодавство у сфері захисту інтелектуальної власності зазнало суттєвих змін протягом останнього десятиліття, на практиці випадки порушення прав авторів та винахідників залишаються поширеними. Значна частина таких порушень відбувається з боку державних корпорацій та компаній, які отримують підтримку уряду в рамках промислової політики.

Підтримуючи стратегічні сектори, зокрема відновлювану енергетику та енергоощадні технології, китайська влада прагне сформувати національних «чемпіонів» — компанії, здатні конкурувати на глобальному рівні. Такий підхід

посилює конкурентну напругу у взаєминах між двома країнами, особливо у високотехнологічних галузях.

Деякі експерти вважають, що ці субсидії марнотратні, але вони можуть бути руйнівними для інших країн, чийі компанії не можуть досягти рівня державної підтримки. США стверджують, що багато державних підприємств Китаю фактично належать державі та не можуть приймати рішення на основі ринкових сил.

Американські компанії щорічно отримують понад 200 мільярдів доларів доходу від своєї діяльності на китайському ринку. Ці кошти, у свою чергу, реінвестуються в економіку США, підтримуючи місцеве виробництво, інновації та зайнятість. Водночас китайські інвестиції в американську економіку за останні роки зменшилися, що пов'язано з посиленням державного контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема щодо операцій зі США. Для Китаю економічна співпраця зі США та іншими країнами світу має фундаментальне значення [27].

З часу вступу до Світової організації торгівлі у 2001 році китайська економіка зросла більш ніж у п'ять разів (з урахуванням інфляційних процесів), перетворившись на другу за розміром економіку у світі після США, а за окремими макропоказниками — навіть на першу. Від цього зростання суттєво виграли внутрішні підприємства, а також значна частина населення, включаючи нову хвилю підприємців та мільйонерів.

2.3 Роль транснаціональних корпорацій та інституційних чинників у конфлікті

Зараз міжнародна торгівля переживає значні зміни. Незважаючи на спроби СОТ (Світової організації торгівлі) зберегти ліберальні принципи торгівлі, країни еволюціонують у бік протекціонізму, що робиться для збереження національних інтересів. Міжнародна торгівля піддається постійній двозначності та змінам

«конкурентних правил», на неї також впливає конфлікт між США та Китаєм, наслідки якого відчуються як у глобальному масштабі, так і для кожної країни окремо.

Відразу після введення мит фондовий ринок США впав більш ніж на 2%. Після 2017 року темпи зростання ВВП у 2018 році почали знижуватися. У країнах єврозони середні темпи зростання ВВП знизилися з 0,9% до 0,1-0,5% протягом 2018 року. У результаті можна зробити висновок, що торгова війна між США та Китаєм негативно вплинула на темпи зростання ВВП як США та Китаю, так і єврозони. країни.

У 2018 році всі провідні економіки світу були шоковані рішенням Сполучених Штатів оподатковувати імпорт сталі та алюмінію з усіх країн митом. США та Європейський Союз запровадили взаємні тарифи на багато товарів, останній з яких навіть спробував підвищити тарифи на європейські автомобілі до 20%. Зараз США вводять 25% мито на імпорт сталі з усіх країн, крім Австралії, Аргентини, Бразилії та Південної Кореї, і 10% мито на імпорт алюмінію з усіх країн, крім Аргентини, Австралії та Бразилії. Хоча дії США проти китайських товарів є раціональними, заходи, спрямовані на ЄС, які включали нещодавню угоду про нульові тарифи з Трансатлантичним партнерством з торгівлі та інвестицій, здається, не синхронізовані один з одним. Експерти стверджують. Дональд Трамп під час переговорів намагався отримати додаткові вигоди, політичні чи економічні [27].

Якщо розглядати річний обсяг торгівлі між ЄС і США, то він є найбільшим у світі (за даними 2018 року, це понад 1,3 трильйона доларів, приблизно третина – це послуги). У 2019 році обсяги взаємної торгівлі продовжили зростати, незважаючи на неодноразові оголошення обмежень, темпи зростання дещо знизилися. На початку 2020-х років суперечка щодо мит між США та ЄС у сфері торгівлі набула розголосу.

Іноземні компанії, які ведуть діяльність у Китаї, стикаються з дедалі складнішим правовим середовищем у зв'язку з розширенням сфери дії закону

AFSL, ризики для іноземного бізнесу Китаю розміщені в таблиці 2.2. Положення створюють нові ризики для компаній, що підпадають під юрисдикцію як Китаю, так і країн, які запровадили санкції чи експортний контроль, що мають вплив у КНР. У таких випадках дотримання іноземного законодавства може суперечити китайському праву. Іноземні компанії опиняються в умовах значної правової невизначеності, намагаючись з'ясувати, які саме закони інших країн Китай може розцінити як "дискримінаційні обмежувальні заходи", а які дії — як "шкідливі для інтересів розвитку КНР", що є широкими і нечітко визначеними категоріями.

Таблиця 2.2 - Основні ризики для іноземного бізнесу в Китаї у зв'язку з дією AFSL (2021–2025)

Категорія ризику	Суть ризику	Потенційні наслідки	Приклади або сектори, що під загрозою
Правовий комплаєнс	Суперечності між законами КНР та іншими країнами	Юридична відповідальність за виконання іноземних санкцій у Китаї	Технологічні, енергетичні, фінансові компанії
Замороження активів	AFSL дозволяє вилучення/замороження майна (включно з IP, цінними паперами)	Втрата контролю над активами в КНР	R&D компанії, патентовласники, IT
Порушення ланцюгів постачання	Партнери можуть бути визнані "санкційними суб'єктами"	Збої в поставках, затримки, необхідність змінити партнерів	Виробництво, машинобудування, логістика
Невизначеність у тлумаченні	Широкі і розмиті формулювання ("шкода інтересам розвитку КНР")	Важко спрогнозувати, які дії викличуть санкції	Усі сектори, що мають експортно-орієнтовану діяльність
Ризик репутації	Співпраця з "недружніми" до КНР структурами	Може призвести до втрати китайських партнерів або клієнтів	Банки, інвестфонди, консалтинг
Юридичне переслідування	AFSL передбачає судове переслідування або заборону дій	Судові позови, штрафи, заборони на експорт, роботу чи в'їзд	Міжнародні юридичні фірми, адвокати, аудитори

Джерело: складено автором на основі [28]

У зв'язку з розширенням дії американського закону про боротьбу з примусовою працею (AFSL) компаніям дедалі частіше доводиться переглядати свої ланцюги постачання з метою виявлення потенційних ризиків співпраці з

контрагентами, які можуть потрапити під дію нового регулювання. Це особливо актуально для секторів, які пов'язані з технологіями, критичною інфраструктурою або мають політичну чутливість у контексті суверенітету Китаю.

За умов ускладнення глобального регуляторного середовища компанії повинні діяти проактивно: системно оцінювати ризики, відстежувати зміни в законодавстві й розуміти вимоги, що випливають із санкційного права США, Європейського Союзу та Китаю [28].

Крім того, для перевірки актуальності теорії інституційного миру доцільним є аналіз інституційного балансування між США та Китаєм у сфері безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні після світової фінансової кризи 2008 року. Такий підхід дозволяє оцінити, якою мірою інституційна взаємодія може сприяти стримуванню конфліктів між великими державами в умовах багатополярного світу.

У результаті цього процесу стратегічна конкуренція між США та Китаєм значно загострилася через фактори, як-от активна дипломатія Китаю та поворот США в бік Азії, або навіть поєднання обох стратегій. Інституційне балансування між США та Китаєм в Індо-Тихоокеанському регіоні стало більш ексклюзивним, що контрастує з інклюзивними механізмами балансування в багатосторонніх інституціях, таких як Регіональний форум АСЕАН (ARF) і Східноазіатський саміт (EAS), які перебували під егідою АСЕАН після холодної війни.

Сполучені Штати ініціювали створення ексклюзивного інституційного альянсу для протидії Китаю, спочатку запропонувавши укласти міні-угоду про безпеку між Австралією, Індією, Японією та США. Проект був започаткований віце-президентом США Діком Чейні у 2007 році. Австралія, Індія, Японія та США офіційно створили Чотиристоронній діалог з питань безпеки («Чотиристоронній діалог 1.0») для обговорення проблем регіональної безпеки. Однак пізніше Австралія вийшла з цього формату через побоювання негативної реакції з боку Китаю.

Зусилля США щодо інституційного балансування також включають створення нового військового партнерства AUKUS у вересні 2021 року з Австралією та Великою Британією, інституційні ініціативи для стабільності подано в таблиці 2.3. Це партнерство, яке на відміну від інших тристоронніх форматів є безпосередньо військовим, покликане протидіяти зростаючій військовій потужності Китаю, зокрема через надання Австралії технологій для будівництва атомних підводних човнів [29].

Таблиця 2.3 - Інституційні ініціативи для стабільності в Індो-Тихоокеанському регіоні

Назва інституції/формату	Учасники	Мета/Фокус	Дата започаткування	Коментарі
Чотиристоронній діалог 1.0	США, Японія, Австралія, Індія	Обговорення проблем регіональної безпеки	2007	Австралія вийшла з формату через побоювання щодо реакції Китаю.
Квадроподібна взаємодія 2.0	США, Японія, Австралія, Індія	Протидія зростаючому впливу Китаю через спільну безпеку	2017 (відновлення)	Підвищена до рівня міністрів у 2019 році, з першим віртуальним самітом у 2021 році.
Тристоронній діалог США, Японія, Південна Корея	США, Японія, Південна Корея	Стимування ядерної та ракетної загрози від Північної Кореї	2010	Започаткований для стабілізації відносин та координації політики.
Тристоронній партнерство Індо-Тихоокеанського регіону	США, Японія, Південна Корея	Підтримка миру в Тайванській протоці	2022	Зосереджено на стабільності в регіоні та запобіганні змін статус-кво.
AUKUS	США, Австралія, Велика Британія	Створення військового партнерства для протидії Китаю	2021	Орієнтоване на військову потужність через будівництво атомних підводних човнів.

Джерело: складено автором на основі [29]

У відповідь на зусилля США Китай також розробив свої стратегії інституційного балансування. Зокрема, Китай відновив Нараду з питань взаємодії та заходів довіри в Азії (НВДЗ) у 2014 році, що дозволило йому просувати концепцію «спільної, всеохоплюючої та сталій безпеки» в Азії. Китай також

активно просував створення Шанхайської організації співробітництва (ШОС), що стала важливим інструментом для зміцнення його впливу на країни Центральної та Південної Азії, а також для підтримки багатопольярного світового порядку.

Висновки до розділу 2

Аналіз еволюції торговельного протистояння між США та Китаєм свідчить про те, що конфлікт має комплексний характер і не обмежується суто тарифною політикою. Його витoki пов'язані як з економічними, так і з політичними чинниками, зокрема — змаганням за технологічне лідерство, питаннями національної безпеки, захисту інтелектуальної власності та ролі держави в економіці.

Протистояння між цими двома країнами відображає ширший тренд геоекономічної конкуренції, яка охоплює не лише торгівлю, але й інвестиції, стандарти регулювання, доступ до ринків і стратегічні сектори економіки.

Починаючи з 2018 року, коли адміністрація президента Д. Трампа ініціювала запровадження тарифів на китайський імпорт, зокрема у сфері сталі, алюмінію, електроніки та техніки для дому, конфлікт дедалі ускладнювався та включав нетарифні методи, санкції, обмеження на експорт технологій та дипломатичний тиск.

Протягом 2018-2019 років Сполучені Штати та Китай неодноразово вели переговори про тарифні пакети від 34 до 200 мільярдів доларів кожен, максимальна сума, про яку можна було домовитися, становила 75 мільярдів доларів. Таким чином, до 2020 року вся торгівля країни з іншими країнами підлягатиме підвищенню тарифів. Незважаючи на те, що Китай зобов'язався придбати додаткові американські товари та послуги на 200 мільярдів доларів під час першого етапу угоди, яка була підписана в 2020 році, ці закупівлі в основному були невдалими,

оскільки фактичні закупівлі протягом першого року дії угоди становили лише 58% від запланованої мети.

Крім того, з 2018 по 2023 рік китайці перемістили свій імпорт в інші країни. США втратили частину свого ринку в Китаї, зокрема в мікроелектроніці, автомобільній та авіаційній промисловості. Наприклад, Boeing майже зник з китайського ринку, а американський імпорт мікропристроїв до Китаю скоротився, хоча чіпи все ще відіграють значну роль у загальній торгівлі зі США. У 2024 році Сполучені Штати експортували до Китаю товарів на суму 143,5 мільярда доларів, що на 2,9% менше, ніж у попередньому році, тоді як китайський імпорт зріс на 2,8% до 438,9 мільярда доларів. Це призвело до того, що борг США перед Китаєм склав 295,4 мільярда доларів, що на 16,3 мільярда доларів більше, ніж у попередньому році. Ця статистика лише посилює диспропорції та відсутність значних переваг від Китаю для США.

Як наслідок, у внутрішніх економіках обох країн відбулися структурні зміни: США посилили свою політику економічної безпеки, а Китай розширив пошуки альтернативних джерел імпорту, зокрема в Азії та Європі. Суперечка продемонструвала, що застосування тарифів мало успіх без додаткової дипломатичної чи технологічної підтримки.

РОЗДІЛ 3

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ НАПРУГИ

3.1 Торговельна війна та її вплив на глобальні ланцюги постачання

Глобалізована структура сучасної торгівлі формує складну мережу взаємопов'язаних ланцюгів постачання, що охоплюють компанії з різних регіонів світу. Попри численні переваги такої інтеграції — зокрема ефективність, доступ до ресурсів і масштабування виробництва — вона водночас посилює вразливість бізнесу до зовнішньополітичних і геоекономічних ризиків. Події останніх років, зокрема повномасштабна війна в Україні, ескалація напруженості в Південно-Китайському морі, загострення торговельних конфліктів та глобальні епідеміологічні кризи, наочно демонструють, наскільки серйозно геополітичні чинники можуть порушити функціонування міжнародних ланцюгів постачання [30].

До основних наслідків таких порушень належать тимчасове або повне закриття портів, запровадження санкцій і торговельних обмежень, зростання вартості логістики та затримки постачань. Усе це прямо впливає на фінансову стабільність компаній, їхню операційну ефективність і здатність своєчасно задовольняти попит з боку споживачів. Розуміння цих порушень і завчасне впровадження стратегій управління ризиками є критично важливим для побудови стійких ланцюгів постачання.

Згідно з даними SEMI — асоціації, що займається глобальним ланцюгом постачань у сфері електроніки — спостерігається ризик порушення ринку. Це порушення може ускладнити доступ до глобальних ринків, що є критично важливим для підтримання вільної та відкритої торгівлі.

Нові тарифи покликані обмежити імпорт споживчих товарів із Китаю, таких як продукція Apple, але це також може вплинути на напівпровідникову галузь. Ці зміни неминуче відчують споживачі, адже напівпровідники є ключовими елементами електронних схем, що широко використовуються в сучасних технологічних пристроях — зокрема в комп'ютерах, смартфонах та іншій побутовій електроніці. Із зростанням вартості напівпровідникової продукції очікується й подорожчання електроніки загалом, що неминуче позначиться на кінцевій ціні товарів для споживачів. Хоча ці зміни навряд чи матимуть негайний ефект, у середньостроковій перспективі ймовірно поступове й стійке зростання цін на споживчу електроніку. У цьому контексті показовим є співвідношення зовнішньої торгівлі між США та Китаєм і обсягів їхніх економік.

Частка експорту зі Сполучених Штатів до Китаю становить менш як 1% від ВВП США і близько 8% від загального обсягу американського експорту. Це свідчить про відносно обмежену залежність США від торгівлі з Китаєм, особливо у порівнянні з іншими зовнішньоекономічними напрямками. Натомість для Китаю експорт до США має суттєво більшу вагу: він охоплює майже 4% валового внутрішнього продукту та забезпечує близько 20% загальної вартості китайського експорту. Додана вартість цього експорту оцінюється в 3% від ВВП КНР. Незважаючи на значні інвестиції американських компаній у китайську економіку, потенційні наслідки ескалації торговельної напруги можуть виявитися більш болючими саме для Китаю. Проте, якщо торгова війна загостриться, найбільше може постраждати саме Китай [31].

Застосування протекціоністських заходів у рамках кампанії «Америка насамперед» президента Трампа може легко призвести до кінця торговельної взаємної реакції та навіть спровокувати глобальну торговельну війну, а не лише конфлікт між США і Китаєм. Імпортні мита та їхній вплив на макроекономіку країни, яка їх запроваджує, свідчать, що глобальна торговельна війна, якщо вона

трапитися, стане шоком і може призвести до зниження темпів зростання світового ВВП на 1–3 відсоткові пункти протягом наступних кількох років.

Мита на Китай, який є глобальною фабрикою, вплинуть на багато дочірніх компаній, що залежать від глобальних ланцюгів постачання, і, ймовірно, завдадуть більшої шкоди американським компаніям, ніж тим китайським, на які спрямована адміністрація Трампа. Торгова війна Трампа підвищить витрати для промисловості США, потенційно загрожуючи робочим місцям у виробництві, які, за словами Трампа, він хоче захистити. Урешті-решт ці додаткові витрати ляжуть на плечі американських споживачів.

Крім впливу на дві провідні економіки світу, багато азійських країн також постраждають від цих заходів. За аналітичним звітом DBS, Корея, Малайзія та Тайвань — це найбільш уразливі економіки в Азії через торговельну війну між США і Китаєм. Через високу відкритість торгівлі та тісну інтеграцію у ланцюги постачання, зростання ВВП Кореї, ймовірно, скоротиться на 0,4% у 2020 році, а цей вплив подвоїться наступного року.

Аналізуючи додану вартість китайського експорту за країною походження, Організація економічного розвитку зазначає, що Тайвань є найбільш залученою азійською економікою в ці товари — понад 8% ВВП, за ним ідуть Малайзія — 6%, а також Південна Корея, Гонконг, Сінгапур — близько 4–5%.

Також слід враховувати багато інших факторів, наприклад, США і Китай є економічними партнерами інших країн. Проте економіка цих країн залежить від товарів і послуг, тому вони не постраждають сильно від імпортних мит — тягар ляже більше на країни-виробники [32].

У глобальному вимірі, згідно з даними WTP, торік загальний обсяг товарного експорту зріс на 11%, однак глобальна торгівля скоротилась на 0,5%, що призведе до втрати глобального зростання на 0,1%. Також зросте інфляція. Оцінки показують, що торгова війна може серйозно порушити економіку, оскільки дві третини товарів, що обмінюються між двома країнами, входять до складу

глобального ланцюга вартості. Інститут міжнародної економіки вказує, що майже дві третини товарів, які США імпортують із Китаю, походять від компаній із іноземними інвестиціями.

Отже, імпортне мито США, навіть якщо воно спрямоване на Китай, впливатиме також і на інші країни. Серед країн з інвестиціями в Китай найбільший вплив мають США, Японія та Корея [33].

Деякі компанії вважають, що економіка США зазнає більшого впливу, ніж Китай, оскільки американські компанії активно інвестують у Китай. Крім того, США мають торговельні суперечки з багатьма іншими країнами. Торговельна невизначеність може змусити банки сумніватися щодо участі в постраждалих галузях, що, у свою чергу, вплине на ціни та потоки кредитування. Це також може призвести до вагань компаній щодо інвестування. Якщо податки ляжуть на споживачів, знизиться споживча довіра та внутрішній попит.

3.2 Економічні наслідки торгівельних війн для країн, що розвиваються

Торгові війни мають далекосяжні економічні наслідки не тільки для основних учасників конфлікту, а й для багатьох інших країн, які, хоча й не є безпосередньо залученими до суперечок, все ж відчують на собі зміни у глобальних торгових потоках. У 2023 році Fajgelbaum та інші дослідники з'ясували, що торгова війна між США та Китаєм насправді призвела до збільшення світової торгівлі на 3 відсотки. Цей ефект був зумовлений створенням нових торгових можливостей для так званих «неучасників» конфлікту — країн, які змогли переорієнтувати свої експортні потоки, скориставшись тарифними змінами.

Найбільші вигоди від торговельного протистояння між США та Китаєм отримали ті країни, які мають високий ступінь залученості до глобальної економіки. Це проявляється як у кількості підписаних торговельних угод, так і в обсягах прямих іноземних інвестицій. Наприклад, Франція змогла наростити експорт не

лише до США, а й до інших країн, скориставшись переорієнтацією частини попиту. Водночас Іспанія збільшила постачання до Сполучених Штатів, але зіткнулася зі скороченням експорту на інші ринки [34].

Водночас низка країн, що розвиваються, змогли отримати переваги завдяки частковому витісненню китайських товарів з окремих ринків. Компанії, шукаючи альтернативу, почали активніше співпрацювати з постачальниками з Бангладеш, Індії, В'єтнаму, Таїланду та Малайзії, співвідношення торгівлі до ВВП розміщено в таблиці 3.1. Зокрема, обсяг експорту електроніки з Індії (категорія HS8) до США зріс із 1,33 млрд доларів у 2017 році до 2,19 млрд доларів у 2019 році, що відповідає приросту на 80%. За той самий період експорт Туреччини в цій категорії збільшився з 161 млн до 305 млн доларів [33].

Таблиця 3.1 - Співвідношення торгівлі до ВВП (у відсотках)

Групи країн	Середнє 2000–2009	Середнє 2010–2018	Середнє 2019–2023	2018	2019
Світ	54,4	57,7	57,0	57,7	56,5
Члени ОЕСР	47,9	55,2	57,1	57,0	56,4
Країни з рівнем доходу вище середнього	55,0	49,0	46,9	47,0	45,1
Країни з рівнем доходу нижче середнього	54,6	55,9	53,2	55,1	52,4
Країни з низьким рівнем доходу	49,6	51,6	50,6	53,6	51,2
Країни з високим рівнем боргу (НІРС)	57,9	59,1	53,3	55,1	54,3
Найменш розвинені країни (класифікація ООН)	54,8	56,4	51,4	53,3	50,8
Субсахарська Африка	Н/Д	60,5	56,4	57,4	55,4

Джерело: складено автором на основі [40]

Таблиця 3.1 показує різні групи країн і їх середній коефіцієнт торгівлі до ВВП (торгівля визначається як експорт та імпорт товарів і послуг) за останні 23 роки, розділений на три періоди: 2000-2009, 2010-2018 і 2019-2023. Останній період — це

період після підвищення тарифів Трампа. Оскільки цей період також охоплює пандемію COVID-19, дані за 2018 та 2019 роки показані окремо [40].

Хоча середній коефіцієнт торгівлі до ВВП у світі трохи знизився після підвищення тарифів Трампа і Китаю, з 57,7% до 57%, це незначне зниження приховує великі відмінності між різними групами країн. Усі групи, за винятком країн ОЕСР (високодохідні країни), зазнали зниження свого коефіцієнта торгівлі до ВВП після торгової війни. Країни, які постраждали найбільше, були також тими, які не могли собі цього дозволити: коефіцієнти торгівлі до ВВП для країн з важкими боргами та найменш розвинутих країн (за визначенням ООН) знизились на 5,8 та 5,0 процентних пункти відповідно. Для обох цих груп коефіцієнт торгівлі знизився нижче рівня 2010-х років.

Однак є також великі варіації серед країн у кожній групі. Наприклад, коефіцієнт торгівлі Туреччини серед країн з вищим середнім доходом та В'єтнаму серед країн з нижчим середнім доходом зріс значно (на 15,8 та 36,3 процентних пункти відповідно), тоді як у Єгипту він знизився. Значну увагу також привертає адаптація китайських компаній до обмежень у сфері технологій. Наприклад, після запровадження США обмежень на передачу технологій у 2018 році, китайські фірми почали інвестувати у технологічну інфраструктуру за межами країни. Одним із найпоказовіших прикладів стала інвестиція Alibaba у розмірі 3 мільярди доларів у свою дочірню компанію Lazada в Південно-Східній Азії. Крім того, торговельна війна спонукала Китай шукати нових постачальників сільськогосподарської продукції. Так, експорт сої з Бразилії до Китаю зріс на 30% у 2018 році, частково замінивши американський імпорт [41].

Загалом країни, які змогли виграти від геоекономічної напруги, мали дві характерні риси: глибоку інтеграцію у світові торговельні мережі та сильну переробну промисловість. Вони були менш залежними від експорту сировини та більш пристосованими до зміни глобального попиту. Ці фактори набувають особливого значення при формуванні політичних рекомендацій, оскільки

підкреслюють важливість диверсифікації економіки й розширення участі в міжнародній торгівлі як способу зміцнення стійкості до зовнішніх шоків.

Варто також відзначити, що багато країн, що розвиваються, змушені були балансувати між двома економічними центрами сили. Наприклад, Індія зуміла зміцнити стратегічну співпрацю зі США, одночасно підтримуючи активні економічні зв'язки з Китаєм. У цьому контексті зростає зацікавленість у розвитку регіональних торговельних об'єднань як засобу захисту від глобальної невизначеності та потенційної турбулентності в міжнародній економіці [42].

Африканська континентальна зона вільної торгівлі (AfCFTA), впроваджена в 2021 році, має на меті збільшити внутрішньоафриканську торгівлю на 52,3% до 2025 року (прогнози Економічної комісії ООН для Африки). У сфері технологій та кібербезпеки торговельне протистояння між США та Китаєм поставило перед країнами, що розвиваються, складні стратегічні вибори, особливо в питаннях побудови інфраструктури, зокрема 5G. Так, Бразилія, попри початковий опір зовнішньому тиску, у 2021 році все ж ухвалила рішення про виключення компанії Huawei з участі в національному аукціоні з розгортання мережі п'ятого покоління. Цей випадок демонструє, наскільки глибокими та політично чутливими є наслідки торговельної війни між двома провідними економіками для країн Глобального Півдня, Співвідношення торгівлі до ВВП за регіонами розглянуто на рисунку 3.1. Хоча окремі держави змогли використати зміни в глобальних ланцюгах створення вартості на свою користь, більшість країн, що розвиваються, зіштовхнулися з істотними труднощами. Вони опинилися в умовах зростаючої невизначеності та вимушеної адаптації до нових геоекономічних реалій, які формуються під впливом конфлікту між США та Китаєм [41].

Рис 3.1 - Співвідношення торгівлі до ВВП за регіонами (за винятком країн з високим рівнем доходу), %

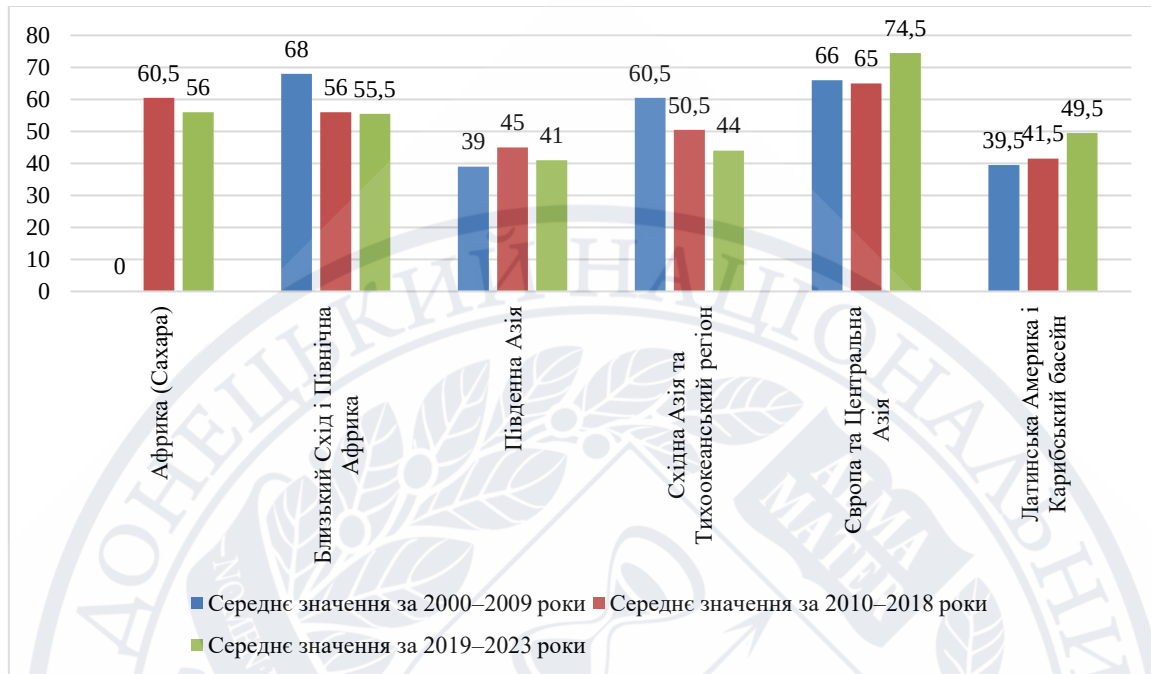

Рис 3.1 - Співвідношення торгівлі до ВВП за регіонами (за винятком країн з високим рівнем доходу), %

Джерело: складено автором на основі [40]

Рисунок 3 показує коефіцієнти торгівлі до ВВП для різних регіональних груп (за винятком високодохідних країн). Субсахарська Африка, Південна Азія та Східна Азія з Тихоокеанським регіоном показують зниження своїх коефіцієнтів торгівлі, в той час як Європа та Центральна Азія і Латинська Америка демонструють зростання.

3.3 Можливості та виклики для України у нових умовах світової конкуренції

У зв'язку з торговельною суперечкою між США та Китаєм, збільшення китайського експорту в Україну супроводжувалося підвищенням американських імпорتنих тарифів, останнє, очевидно, було викликано заміною дорожчих американських товарів на більш дешеві в Україні. З 2018-19 років продажі

українських експортерів на китайському ринку зростали стрімкими темпами – у 2020 році загальна вартість українського експорту склала 7,1 мільярда доларів. доларів США (в 3,5 рази частіше в 2017 році). До складу торговельного експорту Китаю входять кукурудза, соняшникова олія, оксид заліза та побічні продукти харчової промисловості. З цього переліку лише збільшення експорту зерна вважається безпосередньо спричиненим заміщенням американських постачальників українськими [35]. Якщо в 2017 році 20,2% продукції надходило зі США, а 43,6% – з України, то в 2019 році частки зменшилися на 5,9% і зросли на 76,16% відповідно. Для інших перелічених тут товарів відсоток американського імпорту в Китай до цього був невеликим.

Однак важливо зазначити, що в торгових відносинах між Україною та Китаєм країна ще значно відстає в плані диверсифікації поставок продукції та технологічного розвитку. Україна експортувала до Китаю 67 товарів згідно з Державним класифікатором національних та торгових ресурсів (ДКНТР), тоді як імпортувала з КНР 93 групи товарів. Більшість китайського експорту в Україну (76%) складають промислові товари та продукція ресурсозберігаючих галузей. З іншого боку, 63% високотехнологічної та середньотехнологічної промислової продукції імпортується з Китаю в Україну. У деяких випадках Україна суттєво залежить від китайських постачальників, зокрема близько 90% закупівель напівпровідників здійснюється саме з Китаю. Важливо також враховувати вплив китайського імпорту на загальну структуру та обсяги торгівлі. У майбутньому очікується зростання кількості студентів, які навчаються в українських вищих навчальних закладах, а також поступове, хоча й незначне, збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію, незважаючи на високі темпи зростання інших секторів [36].

Малі та середні підприємства (МСП) в Україні стикаються з численними структурними й економічними труднощами, зумовленими як довготривалими факторами, так і наслідками повномасштабного вторгнення РФ, релокацію бізнесу

за видами економічної діяльності подано на рисунку 3.2 . Серед головних викликів виокремлюються нестача фінансових ресурсів, дефіцит обігового капіталу, кадрові проблеми, демографічна криза, труднощі з відновленням інфраструктури, зменшення платоспроможного попиту, а також проблеми взаємодії з органами державної влади.

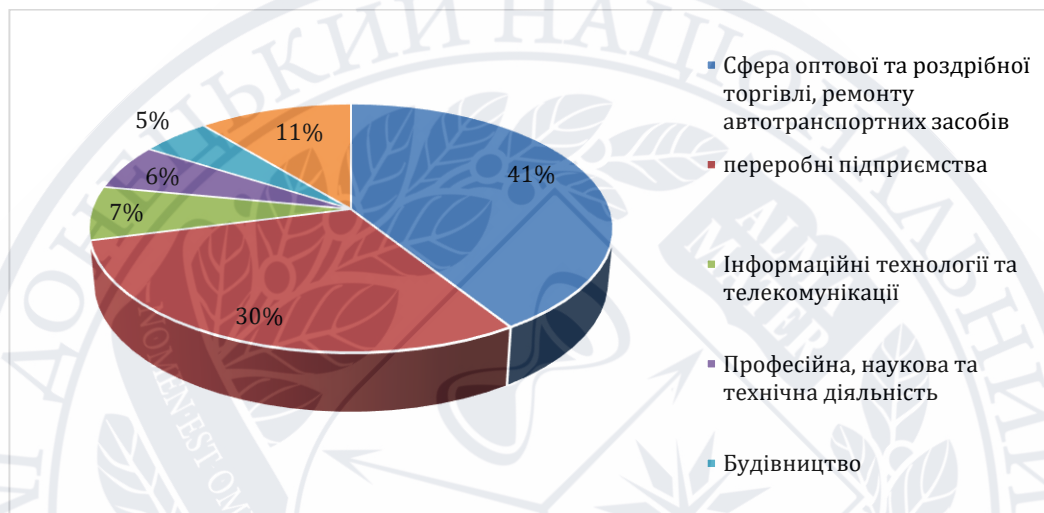

Рис 3.2 - Релокація бізнесу за видами економічної діяльності

Джерело: складено автором на основі [35]

Однією з головних перешкод є обмежений доступ до фінансування. МСП здебільшого не мають достатніх резервів або заставного майна для отримання банківських кредитів, а ринкові відсоткові ставки, що сягають 20–30%, є економічно неприйнятними. Особливо складною ситуація є для підприємств, що зазнали знищення або втратили клієнтську базу [37].

Державні кредитні програми та гранти міжнародних неурядових організацій не охоплюють усю територію України рівномірно. Зокрема, найбільш постраждалі від бойових дій області – прифронтові та деокуповані – мають обмежений доступ до такої підтримки. Відсутність кредитних умов змушує підприємства працювати за схемою «передоплата», що знижує гнучкість у постачанні.

Значним викликом залишається кадровий дефіцит, особливо в регіонах, які зазнали евакуаційних хвиль або де діє мобілізація. Додаткову складність створюють умови деяких грантових програм, що вимагають працевлаштування певної кількості працівників, хоча реалізація таких умов у поточних умовах часто є неможливою. Як один із виходів пропонується укладання цивільно-правових договорів замість традиційного трудового найму.

Демографічна ситуація в Україні також ускладнює перспективи розвитку МСП. З моменту здобуття незалежності країна зіткнулася зі сталою тенденцією зниження чисельності населення, яка загострилася після 2014 року через економічні труднощі та зміни в репродуктивній поведінці. За останні 30 років населення скоротилося приблизно на 10 млн осіб. Повномасштабне вторгнення призвело до масової міграції: за оцінками УВКБ ООН, на кінець 2023 року понад 6 млн українців залишалися за кордоном у статусі біженців.

Для розв'язання демографічної кризи необхідний комплексний підхід, що передбачає розвиток соціальної сфери (зокрема системи догляду за дітьми та літніми людьми), створення ефективного ринку праці, підвищення рівня доходів та забезпечення належних умов для повернення населення. Ключовими факторами у цьому контексті є житло, перспективи працевлаштування та доступ до освіти.

Важливим напрямом залишається відновлення пошкодженої інфраструктури. Попри обмежену кількість активних будівельних компаній, існує потенціал для розвитку, зокрема через залучення МСП як постачальників будівельних матеріалів та комплектуючих. Проте процес гальмується через дефіцит сировини, пошкодження техніки, нестачу кваліфікованих кадрів та складну логістику. Державна підтримка орієнтована здебільшого на критичну інфраструктуру, що залишає приватні об'єкти без належної уваги. У цьому контексті роль неурядових організацій та міжнародних донорів набуває особливої ваги [38].

Значне скорочення платоспроможного попиту стало ще одним чинником дестабілізації. За даними на 2022 рік, рівень бідності в Україні зріс з 5,5% до 24,2%,

що додатково обмежує можливості внутрішнього ринку. Індекс споживчої впевненості, за даними Info Sapiens, у жовтні 2023 року склав 79,9 пунктів, що свідчить про переважання негативних настроїв.

На системному рівні проблеми ускладнюються невизначеністю державної політики та недостатньою координацією між органами влади. Часті зміни законодавства, суперечливі вимоги та низький рівень правозастосування створюють додаткові ризики для підприємництва. Ситуацію ускладнюють випадки надмірного тиску з боку податкових органів і конфлікти між окремими державними структурами, зокрема при оцінці ризиків діяльності новостворених підприємств.

Нарешті, безпекова ситуація ускладнює функціонування бізнесу в багатьох регіонах. У низці областей державна допомога недоступна через офіційний статус зони бойових дій або тимчасової окупації. За свідченнями місцевих підприємців, діяльність багатьох компаній у таких умовах зведена до мінімуму, заробітні плати знижено, а споживча активність різко впала. Станом на кінець 2023 року операційна активність бізнесу в прифронтових регіонах становила лише близько 30% довоєнного рівня [40].

Україна традиційно вважається житницею Європи завдяки потужному виробництву зернових культур, зокрема пшениці, ячменю та кукурудзи. Окрім цього, країна є одним із провідних виробників соняшникового насіння, цукрових буряків і ріпаку. У 2021 році близько 14% населення, переважно у сільській місцевості, було зайняте в аграрному секторі. Тоді сільське господарство забезпечувало 10,9% валового внутрішнього продукту та формувало 41% валютних надходжень від експорту. У 2022 році, попри зниження частки аграрного виробництва у структурі ВВП до 8%, його частка в загальному експорті зросла до 53%, що свідчить про зростання значущості галузі для зовнішньоекономічної діяльності країни в умовах воєнного часу [35].

Це зростання можна пояснити змінами в індустріальному ландшафті. Найбільші промислові компанії України, які здебільшого розташовані в східних

регіонах країни, були пошкоджені або знищені російськими атаками. Ті, хто зміг продовжити свою діяльність, зіштовхнулися з істотними труднощами через часті відключення електроенергії.

Сільськогосподарські ресурси України — які включають у себе родючі землі, сприятливий клімат, родючі ґрунти та конкурентоспроможні витрати на виробництво — обіцяли значне зростання виробництва та експорту продуктів харчування, структуру експорту України порівняно з аналогічними країнами викладено на рисунку 3.3.

Станом на 24 лютого 2023 року війна призвела до збитків у сільськогосподарському секторі на суму 8,72 мільярда доларів США, а загальні втрати складають 31,50 мільярда доларів США. Найбільші втрати спричинені пошкодженням техніки та обладнання, далі йдуть втрачені сировинні матеріали і готова продукція, а також руйнування складських приміщень [37].

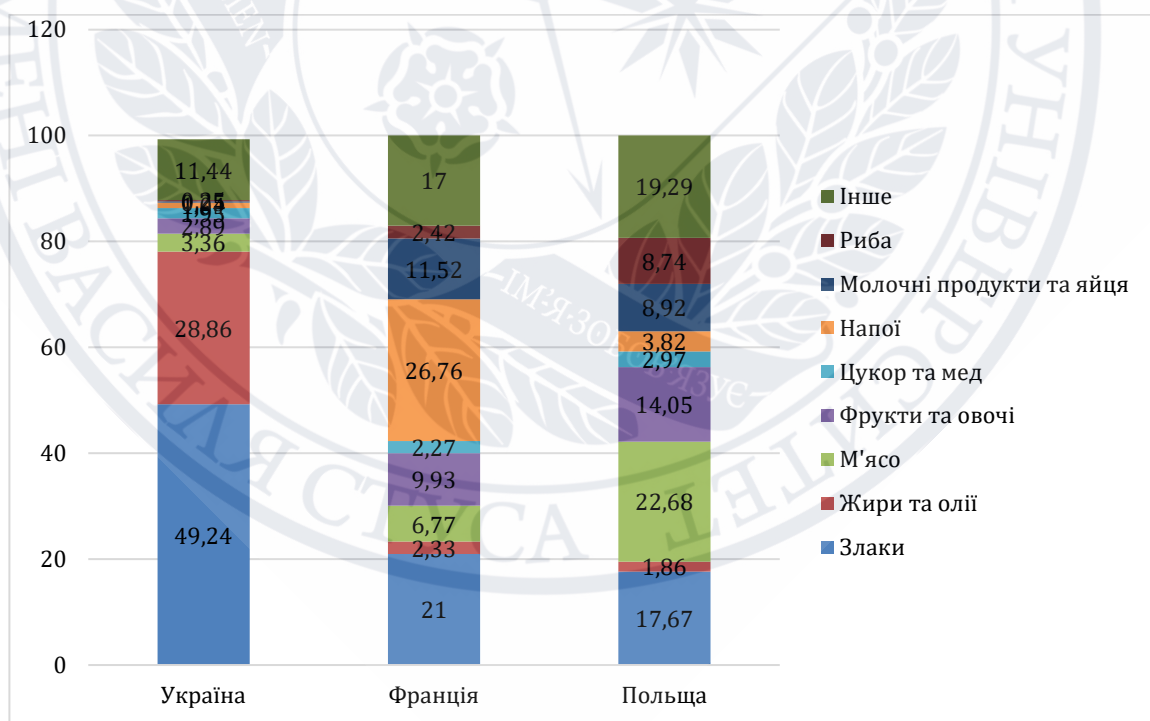

Рис 3.3 - Структура експорту України порівняно з аналогічними країнами (у %)

Джерело: складено автором на основі [35]

Попри суттєві втрати, спричинені війною, аграрний сектор залишається однією з ключових опор української економіки. У ньому зберігається значний, але поки що недостатньо реалізований потенціал, зокрема у сфері переробки фруктів, овочів, молочних продуктів і м'яса. Структура експорту харчових товарів з України залишається малорізноманітною: близько 49% припадає на необроблену сировину або продукти первинної переробки, переважно зернові [39].

Для порівняння, у Франції та Польщі аналогічний показник не перевищує 21%. Як свідчать розрахунки, переробка хоча б половини зібраного врожаю кукурудзи та пшениці дозволила б щороку отримувати додатково близько 30 мільярдів доларів експортної виручки.

Ця необхідність ще більше загострюється через обмеженість логістичних маршрутів для експорту сільськогосподарської сировини. Крім того, знищення Каховської гідроелектростанції та подальше порушення системи зрошення у південних регіонах України посилили потребу у зміні підходів до ведення господарства [38]. У таких умовах важливо сприяти переходу місцевого населення до більш стійких форм зайнятості — зокрема, до розвитку тваринництва та скотарства, які є менш залежними від іригаційних систем.

Висновок до розділу 3

У межах аналізу наслідків торговельного конфлікту між США та Китаєм було встановлено, що він становить серйозну загрозу для стабільності світової економіки. Почавшись як суто економічна суперечка, конфлікт швидко набув багатовимірного характеру, охопивши також технологічну, геополітичну та безпекову сфери. Його вплив відчувся у різних сегментах світового ринку — від високих технологій до енергетики, сільського господарства та транспорту, що порушило стійкість глобальних ланцюгів постачання.

Особливу занепокоєність викликає ситуація у сфері мікроелектроніки. Щороку Китай закуповував у США напівпровідники приблизно на 10 мільярдів доларів, з яких 8 мільярдів припадало на процесори, вироблені компанією Intel. Утім, експортні обмеження, введені США у 2022 році, істотно обмежили доступ Китаю до новітніх розробок у цій галузі, що створює бар'єри як для локальних інновацій, так і для світового технологічного прогресу.

Водночас негативні наслідки конфлікту відчули і країни, що розвиваються. Для багатьох з них ускладнився доступ до глобальних виробничих ланцюгів, а також зросла вразливість до коливань цін і порушень логістики. Зростання невизначеності на ринках призвело до загострення конкуренції за сировину, фінансування та інвестиційні можливості.

Упродовж 2022–2023 років обсяги експорту США до Китаю зменшилися на 13% порівняно з 2011 роком, попри загальне збільшення фізичних обсягів торгівлі. При цьому частка промислової продукції в експорті до Китаю знизилася з 44% до 41%, що свідчить про поступову втрату позицій на ключових ринках. Навіть рекордні постачання сільськогосподарської продукції у 2022 році не були ознакою зростання торгівлі, а радше наслідком різкого зростання цін на фоні глобальної продовольчої кризи, спричиненої війною в Україні.

Загалом, протистояння між США та Китаєм стало одним із чинників трансформації глобальної економічної структури. Його наслідком стало посилення фрагментації світової торгівлі, переорієнтація на регіональні ланцюги постачання та поширення економічного націоналізму. Без перегляду чинних механізмів регулювання світової торгівлі та оновлення підходів до взаємозалежності між державами перспективи розв'язання подібних конфліктів залишаються обмеженими.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що торговельні війни є багатокомпонентним явищем, у якому тісно переплітаються економічні, політичні, безпекові та геостратегічні чинники. Їх виникнення часто пов'язане з прагненням держав захистити власні економічні інтереси й посилити конкурентні позиції в умовах загострення глобальної конкуренції.

Аналіз хронології торговельного конфлікту між США та Китаєм продемонстрував, що цей процес має масштабний і системний характер. Починаючи з 2018 року, сторони неодноразово запроваджували взаємні торговельні обмеження, які охопили значну частину двосторонньої торгівлі, на сотні мільярдів доларів. Попри досягнення угоди «Фаза 1» у 2020 році, її ключові положення, зокрема щодо збільшення обсягів китайських закупівель американських товарів і послуг, залишилися нереалізованими.

Динаміка торговельного балансу свідчить про посилення дефіциту на боці США та поступову втрату позицій американських товарів на китайському ринку. На глобальному рівні торговельна війна призвела до порушення функціонування ланцюгів постачання, зниження рівня двосторонніх інвестицій та посилення тенденцій до економічного протекціонізму. Найбільших втрат зазнали високотехнологічні й аграрні галузі, оскільки вони стали об'єктами цілеспрямованого регулювання й обмежень, що призвело до часткового перерозподілу попиту на продукцію з інших країн.

Таким чином, торговельне протистояння між США та Китаєм є не лише відображенням змін у глобальному економічному середовищі, а й свідченням переходу до нової моделі геоекономічних відносин. Його наслідки актуалізують потребу у переосмисленні підходів до зовнішньоекономічної політики, з урахуванням викликів нестабільності, залежності від стратегічного імпорту та потреби у підвищенні стійкості національних економік у глобальній системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безрукова Н. В. Світові торговельні війни: особливості та наслідки / Н. В. Безрукова // Актуальні проблеми регіонального розвитку. – 2022. – № 2. – С 1.– (дата звернення: 01.05.2025).
2. Boskin M. J. The Limits of Power: The Politics of Trade in the Era of Globalization / M. J. Boskin. – New York : Basic Books, 2007.
3. Bown C. P. Four years into the trade war, are the US and China decoupling? / Chad P. Bown // Peterson Institute for International Economics. – 2022. – URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/four-years-trade-war-are-us-and-china-decoupling> (дата звернення: 28.04.2025).
4. Deardorff A. V. The Theory of International Trade / A. V. Deardorff, R. M. Stern. – Cambridge, MA : MIT Press, 1998.
5. Feenstra R. E. International Trade and Economic Relations in a Nutshell / R. E. Feenstra. – St. Paul, MN : West Academic Publishing, 2015.
6. Американо-китайська ділова рада. Щорічний звіт за 2023 рік. – URL: [\[Reports - The US-China Business Council\]](#) (дата звернення: 29.04.2025).
7. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.britannica.com> (дата звернення: 01.05.2025).
8. Economic and trade agreement between the government of the United States of America and the government of the People's Republic of China. – Office of the United States Trade Representative. – URL: <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china> (дата звернення: 02.05.2025).
9. Swanson A., Rappeport A. Trump Delays a Tariff Deadline, Citing Progress in China Trade Talks / A. Swanson, A. Rappeport // The New York Times, 24.02.2019. – URL: <https://www.nytimes.com/2019/02/24/us/politics/uschinatradetrue.html> (дата звернення: 02.05.2025).

10. Mullen J. China is temporarily slashing tariffs on US auto imports / J. Mullen // CNN Business, 14.12.2018. – URL: <https://edition.cnn.com/2018/12/14/business/china-us-auto-tariffs/index.html> (дата звернення: 01.05.2025).
11. Trade tensions, uncertainty weigh on world trade. – World Trade Organization, 2018. – URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_trade_report18_e.pdf (дата звернення: 03.05.2025).
12. Douglas C. N. Institutions, Institutional Change and Economic Performance / C. N. Douglas. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990.
13. Bagwell K., Staiger R. W. The Economics of the World Trading System / K. Bagwell, R. W. Staiger. – Cambridge, MA : MIT Press, 2002.
14. Davis C. L. Why Adjudicate? Enforcing Trade Rules in the WTO / C. L. Davis. – Princeton : Princeton University Press, 2012.
15. Hufbauer G. C., Wada E. Bridges, Not Walls: A Book about Interpersonal Communication / G. C. Hufbauer, E. Wada. – Washington : Peterson Institute for International Economics, 2015.
16. FasterCapital. The role of trade agreements in resolving trade disputes and promoting fair competition. – URL: <https://fastercapital.com/startup-topic/Resolving-Trade.html#the-role-of-trade-agreements-in-resolving-trade-disputes-and-promoting-fair-competition3> (дата звернення: 03.05.2025).
17. US-China tariffs: Trump timeline. – CNN Business. – URL: <https://edition.cnn.com/2025/04/12/business/us-china-tariffs-trump-timeline-dg> (дата звернення: 04.05.2025).
18. Trump's trade war timeline: A 2.0 date guide. – Peterson Institute for International Economics. – URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2025/trumps-trade-war-timeline-20-date-guide> (дата звернення: 04.05.2025).

19. US-China relations: Timeline. – Council on Foreign Relations. – URL: <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations> (дата звернення: 04.05.2025).
20. AP News. Tariffs timeline: Trade war between US, Canada, Mexico, and China. – URL: <https://apnews.com/article/tariffs-timeline-trade-war-trump-canada-mexico-china-a9d714eea677488ef9397547d838dbd0> (дата звернення: 05.05.2025).
21. United States imports from China. – Trading Economics. – URL: <https://tradingeconomics.com/china/imports/united-states> (дата звернення: 04.05.2025).
22. United States exports to China. – Trading Economics. – URL: <https://tradingeconomics.com/united-states/exports/china> (дата звернення: 06.05.2025).
23. US-China trade war tariffs by date [Chart]. – Peterson Institute for International Economics. – URL: <https://www.piie.com/research/piie-charts/2019/us-china-trade-war-tariffs-date-chart> (дата звернення: 06.05.2025).
24. Minghao L., Balistreri E., Zhang W. The 2018 Trade War: Data and Nascent General Equilibrium Analysis / Center for Agricultural and Rural Development, Iowa State University. – Working Paper. – P. 587.
25. Roaring tariffs and the global impact of the 2025 US trade war. – CEPR VoxEU. – URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/roaring-tariffs-global-impact-2025-us-trade-war> (дата звернення: 06.05.2025).
26. Sino-US trading relationship. – Statista. – URL: <https://www.statista.com/topics/4698/sino-us-trading-relationship/> (дата звернення: 07.05.2025).
27. Amiti M., Redding S. J., Weinstein D. E. The Impact of the 2018 Trade War on US Prices and Welfare / National Bureau of Economic Research. – Working Paper № 29315. – URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29315/w29315.pdf (дата звернення: 06.05.2025).
28. China's anti-foreign sanctions law gets teeth: Understanding the 2025 implementation regulations. – Hughes Hubbard & Reed LLP. – URL:

<https://www.hugheshubbard.com/news/chinas-anti-foreign-sanctions-law-gets-teeth-understanding-the-2025-implementation-regulations> (дата звернення: 07.05.2025).

29. US–China economic relations: 2025 perspective // International Affairs. – Vol. 101, № 1. – 2025. – P. 35–60. – URL: <https://academic.oup.com/ia/article/101/1/35/7942176> (дата звернення: 08.05.2025).

30. Impacts of the US-China Trade War on the Global Supply Chain [PDF-документ]. – (дата звернення: 07.05.2025).

31. Nguyen Thi Kim Anh. Supply Chain Management. – Ho Chi Minh City : Open and Semi-Public University, 2014.

32. Nguyen Thanh Hieu. Supply Chain Management. – Hanoi : National Economics University Publishing House, 2015.

33. Truong Duc Luc, Nguyen Dinh Trung. Operations Management. – Hanoi : National Economics University Publishing House, 2011.

34. UNCTAD. Tariff escalation keeps developing economies from moving up global value chains. – URL: <https://unctad.org/news/tariff-escalation-keeps-developing-economies-moving-global-value-chains> (дата звернення: 08.05.2025).

35. Hinh T. Dinh. 2014. – URL: [The Oxford Handbook of the Economics of the Pacific Rim - Google Books](#) (дата звернення: 08.05.2025).

36. Bown C. P. US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart. – Peterson Institute for International Economics. – 06.04.2023. – Washington, D.C. – URL: <https://www.piie.com> (дата звернення: 09.05.2025).

37. Dinh H. T., Dinh R. Managing Natural Resources for Growth and Prosperity in Low Income Countries. – OCP Policy Center, 2016. – Policy Paper № 16(01).

38. Dinh H. T. Behind the New US Tariffs on Chinese Products. – Policy Center for the New South, 2024. – № 2045. – URL: <https://www.policycenter.ma/publications/behind-new-us-tariffs-chinese-products> (дата звернення: 09.05.2025).

39. Fajgelbaum P. D., Khandelwal A. K. The Economic Impacts of the US-China Trade War // *Annual Review of Economics*. – 2022. – Vol. 14, № 1. – P. 205–228.
40. He K., Feng H. International Order Transition and US–China Strategic Competition in the Indo-Pacific // *The Pacific Review*. – 2023. – Vol. 36, № 2. – P. 234–260. – DOI: <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2160789>.
41. He K., Feng H. The Upside of US–Chinese Strategic Competition: Institutional Balancing and Order Transition in the Asia-Pacific. – Cambridge.
42. Ikenberry G. J. The Rise of China and the Future of the West: Can the Liberal System Survive? // *Foreign Affairs*. – 2008. – Vol. 87, № 1. – P. 23–37.

